

σβύνεται· και λάμπει ἡ μετρίότητά. Αὐτὴ τὴ θρέφει ἡ κολακεία, τὸ πρῶτο τὸ πνίγει ἡ ἀπαινεσιὰ.

*

Λίγο πρὶν τὴν ἐποχὴ πού πρωτοφάνηκε τὸ τραγούδι τοῦ Ἑφταλιώτη, ἔδω και εἴκοσι χρόνια, εἴτανε στὰ τελευταῖα τοὺς οἱ Παρασχικὲς τεχνοτροπίες τοῦ ἀκρατοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἡ ποίησή μας ταξίδευε στὰ σύγνεφα μαζὶ μετὴν πιδ ἀπόκοτη φαντασία. Στέρια γις νὰ πατήση δὲν ἔβρισκε. Κι ἂν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὴν τραβοῦσε κάποιο γλυκοχάραμα ζωῆς, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ἔσερνε ἡ καθαρευουσιάνικη σκέψη κ' αἵσθησι. Κι αὐτὴ νικοῦσε τίς περισσότερες φορές. Ἐμπνεψή μακριὰ ἀπὸ τὸ ζωντανὸ αἶσθημα, ξεχύνονταν σὲ στίχους σὰν κολῶνες πάγου κι ἀκόμα ἂν οἱ στίχοι αὐτοὶ ἀφίνανε και παράθυρα γιὰ τὸν μπᾶτι τῆς ζωντανῆς γλώσσας.

Ὁ Παλαμάς, ὁ Δροσίνης κι ἄλλοι σύγχρονοὶ τοὺς κᾶτι σὰ νὰ εἶχανε μυριστεί. Μελετοῦσαν τὴν ἀγνή ποίησι στὸ Δημοτικὸ τραγούδι και στὸ Σολωμό. Προσέχανε, ἐκεῖ πού ἄξιζε, και τὸ Βαλαωρίτη. Ἡ «Ἑστία», τὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ τῆς ἐποχῆς, ἀρχίζε νὰ μυρίζῃ Ἀπρίλη. Στὸν ἀγέρα φτεροκοποῦσε κάποιο μακρινὸ μῆνυμα γιὰ τὸ τραγούδι τοῦ Κρουστάλλη. Ὁ Παλαμάς ἔγραφε τὸν «Ἕμνο τῆς Ἀθηνῶς». Οἱ λόγιοι τῆς Κέρκυρας ἐρχόντανε βοήθοι.

Στὴν «Ἑστία» τοῦ 1889 και στὸ Φιλαδέλφειο ποιητικὸ διαγωνισμὸ τῆς Ἰδίας και τῆς κατοπινῆς χρονιάς, ἦρθε μετὰ τὸ τραγούδι τοῦ ὁ Ἑφταλιώτης. Δὲν τὸν προσέεξαν ὅσο τοῦ ἔπρεπε. Τὰ χαρίσματα πού ἔφερνε δὲν μποροῦσαν νὰ τὰ νοιώσουν τότες. Καὶ τὰ χαρίσματα αὐτὰ εἴτανε, τὸ ἀρμεγμα τῆς ποίησης ἀπὸ τὸ πλούσιο μαστᾶρι τῆς ρωμαϊκῆς τῆς ζωῆς, ὁ στρωτός, δουλεμένος κι ἀρμονικὸς στίχος πάνου στὴν καθυπὲ δημοτικὴ γλώσσα, ἡ ἀπλὴ και καθαρὴ και ἴσα ἀπὸ τὴν πηγὴ ἰδέα και φαντασία.

Εἴτανε ὁ πρῶτος πού ἔβαλε κάτου τὴν καθημερινὴ μας ζωὴ γυμνή, λιτὴ, φωτεινὴ καθὼς διαβαίνει μέρα μετὰ τὴ μέρα πάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι μας και μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ μας, μαζὶ μετὰ τὰ γνωρίσματα και τὰ συνήθεια τοῦ τόπου μας, μακριὰ ἀπὸ κάθε κούφια, ἀχαρη κι ἀπόξενη αἵσθησι. Ἔτσι τὸ τραγούδι τοῦ φαντάζει «σὰν ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὸ στόμα» δέξα πού τὴ λιμπίζεται κι ὁ ποιητής, καθὼς μᾶς ἐξομολογεῖται στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του. Κι ὅμως ἡ καλλιτεχνικὴ μορφὴ πού τὸ παρουσιάζει ἔχει ἀλάκερη τὴν πρωτοτυπία τῆς.

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

— Ἐκεῖνη!

— Ἐκεῖνη;

Ἡ Χρυσούλα χαμήλωσε τὰ μάτια τῆς γιὰ νὰ μὴ δεῖ στὰ μάτια μέσα τοῦ Ὀρέστη τὴν ἐπιθυμίαν. Καὶ γίνηκε ὀλοκόκκινη και τὰ μπράτσα τῆς πέσανε κάτω. Κ' ὕστερα πάλι τ' ἀπλώσε στὸν Ὀρέστη πού προχωροῦσε ἀνήσυχος νὰ δεῖ και εἶπε του:

— Μὴ βιάζεσαι! μὴ βιάζεσαι! Ἄσε νὰ φύγῳ πρῶτα!

Ρήχτηκε πίσω στὸ διάδρομο σὰ σπασμένο ἐπιπλοὶ ἡ Χρυσούλα.

XII

Κ' ὑψώθηκε ἡ Νόρα ἀμίλητη και θριαμβευτικὴ ἀπάνω στὸ κατώφλι και μπῆκε μέσα μ' ἕνα χαμό-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ

Πᾶρε μαχαίρι κόψε με και ρίξε τὰ κομμάτια μου
Μάτια μου!

Και ρίξ' τα μέσα στὸ γιᾶλό.

Ἀπ' τὴ στιγμή πού μ' ἄφησες τὸν κόσμο αὐτὸ σιχάθηκα
Χάθηκα

Και δὲν ἐλπίζω πιά καλὸ.

Ἄ βάξης τώρα τᾶσπρα σου και τὰ μαλαματένια σου
Ἔννοια σου,

Θάρρη καιρὸς πού θὰ θρηνηῖς,

Πού θὰ σταθῇς στὸ μῆνιμα μου νὰ πῆς ἕνα παράπονο
Κι ἄπονο

Θὰ μ' εἴρῃς ὅσο κι ἂν πονῇς.

Πᾶρε φωτιά και κάψε με κι ἀγίαμα μετὰ τὴ στάχτη μου
Μὲς στὰ ἄχτι μου πελάγη νὰ σκορπίς,

Νὰ μὴ σὲ βρῇ τὸ κρεῖμα μου, μαριόλα μου Ἠπειρώ-
[τισσα

Ρώτησα

Και μοῖσαν ἄλλον ἀγαπᾷς.

Τὸ τραγούδι τοῦ Ἑφταλιώτη ἔχει μέσα και ζουγραφιά ἔχει και φιλοσοφία. Μάλιστα τίς περισσότερες φορές εἶναι δεμένη στὸ στίχο του ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη. Σὰν τὴν ἑλληνικὴ φύση πού ἔχει πού ἀπλώνεται εἴτε ἀγρία εἴτε γλυκεῖα, εἴτε στὴν ἡλιο, εἴτε στὰ χιόνια, κλεῖ μέσα τῆς και μιὰ σκέψη, ἡ καλύτερα: ζουγραφίζει τὴ σκέψη.

Αἰγίζουν τὰ γυνὰ κλωνιά,

Στενάζει ὁ πνῦκος θλιβερά

Βογκάει τὸ κυπαρίσσι.

Μόνο στὰ μνήματα σιωπῇ.

Ὅπου κοιμᾶται μέσα ἐκεῖ

Δὲ θὰ ξυπνήσῃ.

Ἰδέα κοινὴ, πού ὅμως παίρνει κάποια πνοὴ ἔτσι πού τὴ δίνει ὁ ποιητής. Τίποτα τὸ ζητημένο, τὸ κούφιο, τὸ πού λάμπει γιὰ νὰ καταπλήξῃ. Μάθημα γιὰ τοὺς νέους σημερινούς ποιητὲς πού γυροῦνε τὴν ποίησι σὲ ἀέριστες ἰδεολογίες, και σὲ φιλοσοφικὲς ἄχνες, και πού πασιάζουν νὰ περάσουν γιὰ διαμάντια τὰ γιᾶλιά. Στὸ τραγούδι «Ὁ κόσμος» περνάει μιὰ λεπτὴ φιλοσοφικὴ ἰδέα, πού ὅμως πατᾷ στὴ γῆ, και πού αὐτὴ αὐτὴ τὴ δίνουν οἱ στερεοὶ στίχοι.

γελο ἀντροπνίχτρας Σφίγγας, λαξεμένο ἀπάνω στὰ χεῖλια. Ὁ Ὀρέστης ἀποσύρθηκε ἐν βῆμα και τὴν κύταζε τρομαγμένος. Τὸ αἷμα του τρικυμιστὸ ἀναρρόση βουίζοντας ἀπὸ τὴν καρδιά του και σκέπασε τὸ λαιμὸ του, τὰ μάγουλα, τὰ μηλίγγια. Οἱ μαστοὶ του πονέσανε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία. Ἀγγισ μετὰ τὸ δεξὸ του χέρι τὸ γραφεῖο του νὰ μὴν πέσει κ' εἶπε πνιγμένα φώναξε:

— Νόρα!

Κ' ἐκεῖνη γέλασε. Εἶχε μαντέψει ὅλο τὸ στοχασμὸ τῆς δυσμοιρῆς Χρυσούλας και γέλασε. Τὰ δόντια τῆς πάλι φανήκανε, σὰ νὰ δάγκωναν. Μιὰ εὐτυχία σκληρότατη, χορτασμένης τίγρης, ἐνέδρευε μέσα τῆς και λυνότανε και ξεχυνότανε σὲ κάθε τῆς κίνηση.

Καθῆσε στὸν καναπέ, ἔγυρε, ἀκούμπησε τὸ πηγούνι τῆς ἀπάνω στὸ χέρι τῆς και τὸ μπράτσο τῆς ἀνάβρυνε γυμνὸ, μέσα ἀπὸ τίς φαρδιὲς ταντέλες τῶν μανικιών τῆς και περίμενε. Περίμενε μετὰ τὴν πεποίθησι τῶν ἀσάλευτων φιδιῶν πού κοίτουνται στὸν ἥλιο και μαγνητοτραβοῦν μετὰ τὰ νυσταγμένα μάτια τοὺς τὸ δύστυχο πουλὶ πού κάμνει τὰ μάτια και σιωπῶνει.

Ἀνοιγοκλείσανε τὰ μάτια τοῦ Ὀρέστη, φτε-

Κόσμε μου τὴ θλίψη σου

Ἡ χαρὰ τὴ σβύνει.

Κόβε κλαδευτήρι μου

Κι εἰ γίνῃ ὡς γίνῃ

Και τὸ ἄλλο, ἔσο κι ἂ θυμίζῃ Παπαρρηγοπού-
λικὴ τεχνοτροπία.

Παράξενο, νὰ μοιάζουνε τὰ κύματα κ' οἱ πόθοι
Τάγερν κι ὁ ἀναστεναγμός, τὸ κλάμα και τὰ δόνη!
Κι ὁ μέσα κόσμος τῆς ψυχῆς καλλίτερα νὰ νοιώθῃ,
Τὸν ἔξω κόσμος, σὰ θαρρῇ κι αὐτὸν πῶς δέρονται
πόννοι!

Και τοῦτο ἀκόμα, πού φαίνεται πιδ καθαρὰ τὸ
δέσιμο τῆς ζουγραφίας και τῆς σκέψης.

ΥΠΝΟΣ

Τοῦ ἀποσταμένου δουλεντῆ ταντρίκιο σῶμα
Τὸ δένεις, ὕπνε, μυστικὰ και τὸ σκλαβώνεις.
Τὰρπάξεις ἀπ' τὰ πόρταγο τῆς φτώχειας στόμα,
Και μετὰ μὴς νύχτας θάνατο τὸ σαβανώνεις.
Τὴ λυγρὴ του, πού κοντὰ βαριανεσαίνει
Σὰν ἐραστής ὑθώρητος τὴν ἀγκαλιάζεις,
Κι ἀπ' ὅλη τῆς τὴν ὁμορφιά τὴν περραμένη,
Διαλέγεις τὰ δὴ μάτια τῆς και τὰ σκεπάζεις.
Κ' εὐθὺς ἀπὸ τὰ βάθια σου, μικρὰ μεγάλα
Ὀνειράτα γοργόφτερα τὸ νοῦ τῆς παίρνουν.
Ἄλλα χαδεύουν τὴν ψυχὴ, τὴ δέρονται ἄλλα,
Και μετὰ τὴ νύχτα βάσανα τῆς μέρας φέρονται.
Μὰ στὸ μικρὸ, πού μιὰ χαρὰ κοιμᾶται πλάγι,
Δὲν εἶσ' ἐσὺ, παρὰ ἄγγελος και τὸ φυλάγει.

*

Στοιχεῖο τῆς Τέχνης εἶναι και ἡ περιγραφικὴ-
τητα. Παντοῦ, στὸ στίχο, στὸ πανί, στὸ μάρμαρο, στὴ
νότα. Καὶ ἡ τέχνη τῆς περιγραφικότητος στηρίζε-
ται σὲ δύο ἄλλα στοιχεῖα, στὴν παρατηρητικότητά
και στὴν ἐκλεχτικότητά τοῦ καλλιτέχνη. Ἀνάλογα
λοιπὸν ἡ ποιητικὴ εἰκόνα πρέπει νὰ εἶναι ζωντανὴ
και διαλεγμένη γιὰ νὰ συγκινήσῃ. Καὶ τὸ πιδ ση-
μαντικὸ, νὰ εἶναι σύντομη. Μὰ ἡ συντομία τῆς ἐ-
ξαρτᾶται, δίχως, βέβαια, νὰ βάλουμε κανόνα. Μ'
ἄλλα λόγια, ὥπως ἡ ματιά μονοστιγμῆς ἀδράχνει
ἕνα ὀρισμένο κομμάτι τῆς φύσης, ἡ μιὰ ζουγρα-
φία μέσα στὴν κερνίζα, ἔτσι και στὴν ποίησι ἀ-
νάγκη νὰ μὴ μακραινῇ τὸ δέσιμο τῆς εἰκόνας, γι-
ατί χάνεται ἡ πλαστικότητά και σκορπιέται ἡ ἐντύ-
πωση. Ἀδιάφορο και τόσο τὸ καλὴτερο ἂν μέσα

ρουγολαβωμένα. Ἐτρεμε. Πυρῶμένο σίδερο ἡ ζάλη
γύρω στὸ μέτωπό του. Ἦθελε νὰ ρηχτεῖ ἀπάνω
τῆς, νὰ ρημάξῃ πάλι τὴ νύχτα τοῦ ἀπάνω στὰ χεῖ-
λια τῆς τ' ἀχόρταγα, και νὰ σπάσῃ τ' ὄνειρό του
και νὰ ξεχάσῃ τὴ ζήλεια και τὸν πόνο—μιὰ λιτα-
νεῖα ἀπὸ ἐπιθυμίες ξετραχηλωμένες και μαινάδι-
σες ἀνάφτηκε μέσα στὸ αἷμα τοῦ σὰν Παιάντης ὀλο-
κόκκινος πού ὕμνει τὴν αὐτοκρατορίσσα Ζωή,—τί
σημαίνουν οἱ μικροφιλοτιμίες οἱ παιδικακῆσιες κ' ἐπι-
πόλαιες, τί σημαίνουν τὰ μικροπεισιτάδια τῆς καθῆ-
μερινῆς ζωῆς μπροστὰ στὰ χεῖλια μὴς ὁμορφῆς γυ-
ναίκας, πού χαμογελοῦν και σπαρταροῦν και δί-
νουνται; Ὅλα ἀδειαῖα και ψέματα, ἡ σκέψη εἶναι
ἀρρώστια και τ' ὄνειρο βραχνάς και μόνο τὸ ἐν-
στιχτο ἀπομένει δυνατό κι ἀληθινὸ κι ὠραῖο.

Ἐτρεμε ὁ Ὀρέστης. Κ' ἐκεῖνη περίμενε μετὰ γυ-
μνὰ τὰ μπράτσα, ἀναγεγῆτὴ στὸν καναπέ. Μετὰ τὴν
πεποίθησι τῶν φιδιῶν. Πόσο εἴτανε ὁμορφὴ! Ὁ
Ὀρέστης ἀνκτιναχτήκε και τὴν κύταζε, ἐσφιζε τὰ
χεῖρα τοῦ ἀπειλητικὰ και προχώρησε ἕνα βῆμα.

Ποῖός εἴτανε λοιπὸν ἐκεῖνος πού εἴτανε μαζὶ σου
τὴ νύχτα τῆς Λαμπρῆς; Καὶ γιατί ψέματα πα-
ράγγελλες νὰ μοῦ λένε πῶς εἶσαι σὲ ταξίδι; Σὲ
πόσα κρεβάτια δὲ θὰ σπαρτάρησε ἀπὸ τὴ νύχτα.

στην εικόνα βρίσκονται συθεμένα χίλια πράματα, για να τραβήξουν πολλή προσοχή και μακρι κοίταγμα στα καθέκαστα, όπως στο ζωντανό κομμάτι της φύσης.

Κι αυτό δεν τ' αποφευχῇ ὁ ποιητής τῶν «Παλιῶν σκοπῶν». Γιὰ τοῦτο μέσα στὸ τραγούδι του βρῖσκουμε σὲ πολλές μεριές τὴν τέχνη τῆς ποιητικῆς περιγραφικότητος.

Καλαμίδι μαγεμένο

Εἴταν ἡ κορμωστασιά της,

Καί γι' ἀγκίστρι δολωμένο

Εἶχε τὴ ματιά της.

Στὸν «Καθρέφτη τοῦ πύργου μου», ποίημα ποὺ παραγνωρίστηκε στὸ Φιλαδέλφειο ποιητικὸ ἀγώνι τοῦ 1889, καὶ ποὺ οἱ καλὸς ὄντες τοῦ διέφυγαν τὴν ἀντίληψη τῶν τότε τινῶν κριτῶν, ἀπαντοῦμε τέτοιες εἰκόνες.

Τῆς Δύσης ἡ στερεὴ ἀντηλιά χτυπάει τὸ κονοστάσι,
Καὶ φαίνεται δὲ φαίνεται τἀκοίμητο καντήλι,
Τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰσηματὰ στεφάνια
Στὰ μεσὰ τοῦ πρόσωπα λαμποκοποῦν τριγύρω.

Ἀπ' τὸ γλυκὸ τὸ οὔστομο κι ἀπ' τὰ ματόφρυδά της
Ἀπ' τὸλοφρὸ της πάτημα κι ἀπὸ τὴν ἀρχοντιά της,
Νοιώθω πῶς εἶναι ἡ μάνα της, τῆς νερατζιάς ἡ
ρίζα

Ἀκίνητα κι ἄ μνήκανε, τὰ χεῖλη της μιλοῦσαν.

Ὁ ἥλιος στὰ μεσοῦρανα σιγὰ σιγὰ ἀνεβαίνει,
Τὰ φύλλα τοῦ περιβολιοῦ κοιμούνται στὴ γαλήνη
Τὰ παραθύρια λάμπουνε τριγύρω σὰν εἰκόνες,
Ποῦ ἄλλη στορεῖ τὸ πέλαγο, κι ἄλλη βουνὰ καὶ
δέντρα.

Τὰ «Σονέττα» ποὺ ἐπρεπε ὁ ποιητὴς ἔλα νὰ
ῥᾶς τὰ τυπώσῃ στὸ βιβλίον του, ἔχῃ γιὰ τὸ ἔλα ποὺ
φανήκανε ἄλλοτε, στὸ περιοδικὸ «Ἑστία» εἶναι
πρώτης γραμμῆς, μὰ γιὰ τὴν ἀντιπροσωπεύουν τὴν
τέχνη τῆς ἐποχῆς, σπουδαῖο πρᾶγμα γιὰ τοὺς κα-
τοπινούς, μὲ τέτοια εἰκόνα τὰ προλογίζει.

Φυλακισμένο τὸ πουλὶ στ' αἶθρὸ δὲ μένει.

Ἄμα φτερώσῃ λατρεῖ, τοιμαίει καὶ βγαίνει.

Ὡρα νὰ βγῇς ἀπ' τὸ μικρὸ, ψυχὴ μου, φλούδι

Νὰ βγῇς στ' ἀγέρι καὶ σὺ φῶς καὶ σὺ τραγούδι.

Κι ἀκόμα δείγματα στέκονται δυὸ ἀπὸ τὰ
στερεὰ τραγούδια τοῦ Ἀργύρη Ἑφταλιώτη «Στῆς
Ἑρεσσὸς τὰ χαλάσματα» καὶ «Τῆς Ρόδου τὸ ξε-
φτέρει» ποὺ τὸ καθένα ἀλάκερο κλεῖνει καὶ μιὰ εἰ-
κόνα.

Εἴπαμε πῶς ἓνα ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ τρα-
γουδιοῦ τοῦ Ἑφταλιώτη εἶναι κ' ἡ ἀπλὴ καθαρή
καὶ ἰσὶα ἀπὸ τὴν πηγὴν ἰδέαν καὶ φαντασίαν. Ἡ ἐμ-
πνεψία κατεβαίνει ἀβίαστη, δίχως τὴν στατική προσ-
πάθειαν καὶ ἀγωνίαν ποὺ μαντεύει κανεὶς σὲ μερικοὺς
ἄλλους ποιητὲς μας. Ἀκόμα δὲ νοῦσαμε στὸν τόπο
μας πῶς ἡ «ἀψηλὴ ποίηση» δὲ βρίσκεται ἐκεῖ ποὺ
τὴ ζητᾶμε, σὲ μακρυνούς ὁρίζοντες καὶ σὲ θαμποὺς
ἡσκιούς, μὰ περπατάει ἀόρατη κι ἀπιαστή ἐδῶ ἀ-
νάμεσός μας, μέσα στὸν ἥλιο κι αὐτοῦ πρέπει νὰ
ψάξουμε γιὰ νὰ τὴν ἀγκαλιάσουμε. Καὶ πρῶτο
γνώρισμα τῆς τέτοιας ποίησης εἶναι ἡ ἀπλότης
κ' ἡ φυσικὰ, ποὺ τὸ φῶς τοὺς ἀντιλάμπει βέ-
βαια τὸ τραγούδι τῶν «Παλιῶν σκοπῶν».

ΠΑΤΙΝΑΔΑ

Τώρα ποὺ ἡ νύχτα πύκνωσε καὶ γέρονι τὸ φεγγάρι,
Ποῦ ἓνα ἀγῶρι ξεγυρνάει γιὰ τὸ χατήρι σου,
Ποὺ τὸ σκοτάδι ἡ γῆς φορεῖ κι ὁ οὐρανὸς τὴ χάρη
Ἐβγα φεγγαροπρόσωπη στὸ παραθύρι σου.

Ἐβγα καὶ γλυκοπότισε λουλούδια μαραμένα,
Κι ἂν ἔχῃς στάλα πονεσιὰ μὲς στὴν καρδοῦλα σου
Λυπήσου με καὶ δόστηνα σὲ χεῖλη διψασμένα,
Ν ἀνυστηθῶ σὰ λούλουδο μὲ τὴ δροσοῦλα σου.

Ἡ θάλασσα τὴ γῆς φυλάει καὶ τίς ἱπτεῖς τ' ἀγέρι,
Κ' ἐγὼ μονάχα δὲ φιλῶ τὰ δυὸ χεῖλάκια σου.
Μὲ χίλια ἀστερία ὁ οὐρανός, κ' ἐγὼ χωρὶς ἀστερί !
Σκοτάδι ἡ γῆ, κ' ἐγὼ χωρὶς τὰ δυὸ ματάκια σου.

Κατέβα καὶ περπάτηξε, Νεράϊδα, μὲς στὰ σκότη,
Καὶ μίλησέ μου, νὰ θαρρῶ πῶς ἀναστήθηκα.
Πές μου τὰ λόγια τὰ γλυκὰ ποὺ πρωτολέει ἡ Νιότη,
Κι ἂς ἀπεθάνω ἀκούγοντας πῶς ἀγαπήθηκα.

Τὴν ἀπλότητα αὐτὴ τὴ συντυχαίνουμε ἀκόμα
καὶ στὰ τραγούδια «Χορὸς ξενιτεμένων» «Τραγούδι
τοῦ ἀργαλειοῦ» «Γνώση καὶ τρέλλα», Στὸ γάμο
τοῦ φίλου Η. Pernot Ἡ ἀπλότης αὐτὴ εἶναι
ποὺ κάνει τὸ τραγούδι τοῦ Ἑφταλιώτη νὰ τὸ φαν-

ταζόμαστε κατὰ τὰ δεμένα μὲ τὸν Ἥρα. Καὶ γι' αὐτὸ
ἔτσι καλὰ τοῦ στέκει ἔννομα : τραγούδι. Ἡ Τέχνη
τῆς Μουσικῆς, ποὺ σὰν ἀληθινὴ Τέχνη λατρεῖται
τὴν ἀπλότητα, λὲς καὶ χορεύει πίσω ἀπὸ κάθε
στίχο ζητώντας τὸ χέρι ποὺ θὰ τὴν παντρέψῃ.

Ἡ μορφή τοῦ στίχου, τὸ δέσιμό του, ἡ πλαστι-
κότης εἶναι ἄλλο στοιχεῖο τῆς ἀληθινῆς ποίησης.
Εἰπώθηκε σωστὰ πῶς μορφή καὶ ψυχὴ ἓνα εἶναι.
Ὁ ποιητὴς μὲ τὸν ἄτεχνον, τὸν ἀδούλευτο, τὸ χα-
σμώδικο στίχο, γιὰ ποιητὴς δὲν μπορεῖ νὰ λογα-
ριασθῇ. Καὶ τὸ ἐλάττωμα τῆς ἀδουλεψιάς τοῦ στί-
χου, βαραίνει τὴν ποίησίν μας ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ
χρόνια ἴσα μὲ τὰ σήμερα. Λίγοι ποιητὲς, κι αὐτοὶ
εἶναι οἱ πραγματικοί, ἐννοίωσαν τὴν τέτοια ἀλήθειαν.
Μάλιστα μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς πρῶτο γνώρισμα,
ἴσως καὶ μόνο τοῦ ἀξίου τεχνίτη, εἶναι ὁ καλοδεμένος
στίχος, ὁ στέριο πλεμάτι, σὰν καρδίαν καλοσκαρῶ-
μένο, σὰ βεργολυγερὸ κυπαρίσσι, σὰ λυμένο χρυ-
σάφι ποὺ σὰν κρυώσῃ μένει ἀχάλαστο στὴ μορφή
ποὺ θὰ τοῦ δώσῃ ὁ πλάστης. Μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες
ἀρετὲς τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ἡ τέτοια δημιουργία τοῦ
στίχου του. Ὁ Βαλαωρίτης ἀκολούθησε τὸ παρά-
δειγμα του, μὰ ἔχῃ καὶ τόσο πιστὰ. Τ' ἄλλα χαρί-
σματα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ τὸν τραβήξαντε πε-
ρισσότερο. Μὰ ἴσα ἴσα στὸ δημοτικὸ τραγούδι βρέθηκε
τὴν ἀρχὴν ὁ Σολωμός, κ' ἐκεῖ μέσα ξετυλίγεται ἡ
δύναμις τοῦ στίχου σὰ θάλα. Ἢ εἴταν ὑποχρέωση
τῆς συγκαιρινῆς μας κριτικῆς, νὰ κινήσῃ τὴν προ-
σοχὴ τῶ Νέων στὴ μελέτη τοῦ δημοτικοῦ τραγου-
διοῦ κι ἀπὸ τούτῃ ἀκόμα τὴ μεριά, καὶ ἴσως περισ-
σότερο ἀπὸ τούτῃ, γιὰ τὴ σύγχρονη συζητήσιμη-
μύρα ἔχει τὸ μεγάλο ἐλάττωμα, νὰ μὴν ἔχῃ στίχο.
Βέβαια τὸ δημοτικὸ τραγούδι ὅπως μᾶς προσφέρει-
ται μέσα στὴς λογγὲς λογγὲς συλλογὲς του, δύσκολο
εἶναι νὰ ξελαγαρισθῇ ἀπὸ τὴ νοθεύειν ποὺ τοῦ κά-
μανε οἱ περίφημοι συλλέχτες του, ποὺ ἔπρεπε νὰ
εἶναι ὅλοι φίλοι τοῦ τραγουδιοῦ, μὰ ἔχῃ καὶ τῆς
γλώσσας του, ἀντίστασιν ποὺ ἀποροῦμε πῶς μπόρεσε
νὰ συνταριασθῇ μέσα τους. Ἢ χρειάζετο ἴσως
ἓνας Ψυχάρης νὰ τὸ ἀναστύλωνε, μὲ τὴν ἐπιστήμη
καὶ μὲ τὴν ἀγάπην του. Ὅμως πάντα μπορεῖ νὰ ἐκ-
νοίξῃ καθέννας μέσα του, κι ἀπὸ τίς λίγες μεριές ἀ-
κόμα, ποὺ γλύτωσαν τὸ πελεμὶ τῆς καθαρῆς ἀνι-
κῆς αἰσθητικῆς, τὸν τρόπο ἢ τὴν τέχνην ποὺ πλάθεται
ὁ δυνατὸς στίχος.

ἐκείνη τὸ κορμί σου !

Κόκκινες ἀναλαμπές ζήλειες κ' ἐκδικήσεως φλο-
γοπερνούσαν τῶρα στὰ μάτια τοῦ Ὁρέστη. Ὁ δὲ τὴν
ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ θὰ τὴν κυτᾶ κατὰ-
ματα καὶ θὰ τῆς πεῖ : Ὅλα τὰ ξέρω ! Σὲ εἶδα !
Ὅλα τὰ ξέρω !

— Τί θές ἐδῶ ; Τί γυρεύεις ;

Τὰ μπράτσα τοῦ Ὁρέστη ἀντρευστήκανε ἀπὸ
τὴν ἀπόφασιν ν' ἀδράξουνε τὴ Νόρα καὶ νὰ τῆς
σεῖσουν ἀσπλαγχνά καὶ βάρβαρά τὸ κορμί της ὅλο
καὶ νὰ τὴν πετάξουν ὅζω καὶ νὰ κλείσουν δυνατὰ
καὶ στερεὰ τὴν πόρτα καὶ ν' ἀνοίξουν τὰ παράθυρα
νὰ μπεῖ μέσα καὶ νὰ καθίρῃσιν τὴ μολεμένη ἀπὸ
τὴν ἀναπνοὴν τῆς ἀτμόσφαιρας, ὁ αἶρας τῶν δρόμων
καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ κλαδιά τῶν δέντρων καὶ ἡ
ἀλαργισότης.

Ἡ Νόρα σηκώθηκε (τὸ κορμί της φάνηκε τότε
σὰν κύμα ποὺ ὑψώνεται πᾶνω καὶ καταπίνει τὰ
καράβια), καὶ τὸ γέλοιον τὸ εἰρωνικὸν καὶ ἀκατάδεχτον
οὐδὲν πάλι τὰ χεῖλιά της καὶ σίμωσε τοῦ Ὁρέ-
στη κ' εἶπε :

— Μὰ τί ἔχεις ; Τί ἔχεις ;

Ποῦ ἔπιασε τὰ χέρια καὶ τὰ χέρια του παρ-
λῶσαν. Τοῦ ἄγγιξε στὰ μαλλιά καὶ τὸ κορμί του

ὅλο λιγώθηκε. Ὁρῆ ! πόσο ἀνυπεράσπιστοι εἴμαστε
μπροστὰ στὴ γυναῖκα ! Μικροὶ κι ἀνυπεράσπιστοι
σὰν ἓνα κορμί γυμνὸν καὶ ἄθλιο ἀνθρώπου μπροστὰ
στὴν ἀτέλειωτη Θάλασσα ! Κ' ἐσαυψ : πάλιν νικη-
μένα τὰ γόνατά του ὁ Ὁρέστης καὶ τὰ σωθικά του
τάλιωσε πάλιν ἡ γλύκα τοῦ ἡδονικότατου χαμοῦ.

(—Τίποτα... τίποτα... Μήτε ὁ ἥλιος, μήτε ἡ
Θάλασσα, μήτε ἡ Χρῆς, μήτε ὁ Θάνατος, μήτε ἡ
Ἄνοιξη, μποροῦν νὰ παρηγορήσουνε τὴ σκέψιν μου.
Τίποτα στὸν κόσμον ἀπάνω δὲν μπορεῖ νὰ παρηγο-
ρήσῃ τὴ σκέψιν μου. Καὶ σκύφουν ἀπάνω μου τὰ
χεῖλια τῆς Γυναίκας. Θέ μου ! Μέσα μου ὅλοι οἱ
ἀνιστεναγμοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν δύστυχων
πραγμάτων, ποὺ ζοῦνε καὶ κλειοῦν τὰ μάτια καὶ
θένε νὰ φιληθοῦνε καὶ ἂς πεθάνουν !)

Καὶ τὴ στιγμὴν ποὺ ὁ Ὁρέστης ἀπλώνει τὰ χέ-
ρια του καὶ τὰ χεῖλιά του ν' ἀγκαλιάσει καὶ ν'
ἀγκαλιαστῇ, ἡ πόρτα σείστηκε καὶ ἀνοίξε διὰ πλάτη
καὶ χύμησε μέσα ἡ Χρυσούλα, μὲ τὰ μαλλιά λυ-
μένα καὶ τὰ μάτια ἀδάκρυτα ἀπὸ τὸν πολὺ τὸν
πόνο καὶ τὰ μπράτσα ἀπλωμένα καὶ τρεμάμενα.

— Ὅχι ! ὅχι ! Δὲν μπορῶ ! φύγε ! Ὁ δὲ φωνά-
ξω ! Δὲν μπορῶ νὰ τὸ βαστάξω αὐτό ! Δὲν μπορῶ
νὰ τὸ βαστάξω αὐτό !..

Ρήχτηκε στὴ μέση τους, τοὺς χώρισε, ἔπιασε
τὴ Νόρα ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὴ σήκωσε ἀπὸ τὸν κα-
ναπέ καὶ τὴν ἔδωκε καὶ τὴν ἀποτραβόισε στὴν
πόρτα. Τὰ στήθια της δερνόντανε φουρτουνασμένα
κ' ἡ φωνὴ της μέσα τους πνιγότανε. Ἡθελε νὰ
πεῖ, νὰ φωνάξῃ, νὰ ξεχύσῃ τὸν πόνο της — τί δὲν
ἤθελε ἡ δύστυχη Χρυσούλα ! — ἤθελε καὶ νὰ πέσει
χάμα, νὰ κυλιστεῖ, νὰ κλάψῃ, νὰ παρακαλέσῃ καὶ
νὰ ἐξευτελιστεῖ, κ' ἤθελε ἀκόμα καὶ νὰ πεταχτεῖ
ἀπάνω καὶ μὲ γέλοια καὶ τραγούδια ν' ἀρχίσει ἓνα
νεφρορρημάχτη γοργότατο χορὸ !

Κι ὅλες αὐτὲς οἱ ἀντιοικτινῆς καὶ ἀλύγιστες ὁρ-
μές της σμίγανε, πιανόντανε, ἀρχινοῦσε ἡ μιὰ νὰ
γεννιέται καὶ νὰ ζεῖ κ' ἐρχότανε ἡ ἄλλη καὶ τὴ
σποῦσε μέσ' στὴ μέση — κ' εἶσαν ἔτσι ὅλες οἱ στά-
σεις καὶ τὰ κινήματά της τῆς Χρυσούλας συντρίμια
ἀπὸ πεθαμένες ὁρμές καὶ ἀπὸ γέννησες ἐτοιμοθάνα-
τες. Δὲν ἤξερε τί ἔκανε. Ὅλα τ' ἀρχίζε καὶ τίποτα
δὲν τελείωνε. Τὸ γέλοιον ἔκοψε καταμεσὶς τὸ κλά-
ψιμον, καὶ ἔταν ἀρχίζε νὰ γελᾷ ἔπειτα στένι καναπὶ
ἀπελπισμένη κ' ἐξαντλημένη. Σὰ νὰ ὀνειρευότανε
πῶς πάλευε μέσα στὰ σκοτεινὰ μὲ χίλιους ἡσκιούς-
ἐχτροὺς καὶ μὲ χίλιους στοχασμοὺς-βραχνάδες, ποὺ
κάθονται ἀπάνω στὰ στήθια της καὶ θένε νὰ τὴν

Κι από τούς πρώτους σ' εκείνους τούς καιρούς ύστερα από τὸ μακρόχρονο σέβσιμο τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ ἔφερε τὸ δουλεμένο στίχο εἶναι ὁ Ἑφταλιώτης, κι ἀπὸ τὰ παραπάνου δείγματα τοῦ τραγουδιοῦ του θὰ μπορέση καθένας νὰ τὸ ἰδῇ.

*

Μεγάλος ποιητὴς βέβαια ὁ Ἀργύρης Ἑφταλιώτης δὲν εἶναι. Οἱ ποιητικὲς ἀρετὲς του ποὺ ἀραδιάσαμε δὲ σῶνουν μονάχα. Τοῦ λείπει ἡ μεγάλη πνοὴ καὶ ἡ πλημμύρα τοῦ ποιητικοῦ ἔγῳ ἀντάμα, ποὺ χαρραχίζει τοὺς Τρανοὺς ποιητὲς. Ὅταν πάψη ἡ σημερινὴ σύχισι καὶ λάμψη ὁ λόγος τῆς δίκης κριτικῆς, μονάχα ἔως ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συγκαταριθοὺς μας θὰ στεφανωθῇ γιὰ τέτοιους.

Ὅμως τὸ πέρασμα τοῦ Ἀργύρου Ἑφταλιώτη— γιὰ τὴν ποίησιν πάντα ὁ λόγος μὲ τοὺς «Παλιούς σκοπούς» του, ἀξίζει μὲ τὰ ἔλα του τὸ κλαδί τῆς δάφνης. Γιατὶ ἐξὸν ἀπὸ τὰ χαρίσματα ποὺ φωτίζουν τὸ τραγούδι του, καὶ ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ στάθηκαν προδρομικὰ στοὺς κατοπινούς του, καὶ ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ πρέπει ἀκόμα νὰ μελετηθοῦνε καὶ νὰ γίνουν δρόμοι γιὰ τοὺς Νέους, ἔχει καὶ τὸ ἄλλο: νὰ εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ποὺ ἔγραψαν στίχο στὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα σύμφωνα μὲ τὸ φωτεινὸ παράδειγμα στὰ καθέκαστα τοῦ Ψυχάρη, δηλαδὴ στίχο κι ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς γραμματικῆς σωστό, σ' ἐποχὴ ποὺ ἡ πρόληψις γι' αὐτὸ καὶ στοὺς πρὸ φιλελεύθερους ἀκόμα, στέκεται σὰν ἕνα μαγνᾶδι ποὺ τοὺς σκοτίζει τὸ φῶς.

Ἔτσι λοιπὸν ὁ Ἀργύρης Ἑφταλιώτης δείχνεται ἕνας τεχνίτης μετρημένος, συγκαταμέσος, ποὺ κατάλαβε τὸν ἑαυτὸ του καὶ δούλεψε μέσα στὰ σύνορα τῆς ἐκπαιδεύσεώς του, βάνοντας ἕνα στέριο λιθάρι, ἕνα θεμέλιο στὴν ποιητικὴ μας φιλολογία. Γιατὶ μὲ τὸ τραγούδι του μᾶς ἐδῶσε στοιχεῖα τῆς ποιητικῆς τέχνης, ποὺ ἄλλοι τὰ εἶχαν παραμελήσει καὶ περιφρονῆσει καὶ ποὺ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ του καὶ δῶθε τὰ γκαϊναστήκανε οἱ πρὸ ἄξιοι.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΛΟΞΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ

Πουλιέται σὶὰ γραφεῖα μας δρ. 2.

πνίξουν ἡσυχά, βαριά, χωρὶς θόρυβο καὶ φωνές. Πάλευε. Ἀπλώνε τὰ χέρια τῆς ἀπάνω στὴ Νόρα καὶ τὴ σειοῦσε καὶ φώναζε:

— Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ! Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ! φύγε! Ἐσὺ τί μπορεῖς νὰ κάμεις γι' αὐτόν; Τὰ χέρια σου νὰ κόψεις μπορεῖς; Τὰ μαλλιά σου νὰ κόψεις μπορεῖς; Ἐσὺ τί μπορεῖς νὰ κάμεις γι' αὐτόν; Ἐσὺ δταν εἶσαι ἀπελπισμένη κ' ἡ καρδιά σου σκίζεται γι' αὐτόν, μπορεῖς νὰ σηκωθεῖς καὶ νὰ χορεύεις; Ἐγὼ μπορῶ! Ἐγὼ μπορῶ!

Πετάχτηκε στ' ἀκροδάχτυλά της, ἔρριξε πίσω τὰ μαλλιά της καὶ ἔπλωσε τὰ χέρια της καὶ ὤρμησε.

— Χρυσούλα!

Φώναζε ὁ Ὁρέστης τρομαγμένος κ' ἔτρεξε καὶ τὴν ἀγκάλιασε καὶ τῆς ἔκλεισε τὰ χέρια καὶ τὴν ἔφερε ἡσυχά ἡσυχά καὶ σηκώθηκε, σὰν παιδάκι πληγωμένο ἢ κοιμισμένο, καὶ τὴν ἔβαλε νὰ καθίσει στὸν καναπέ. Κ' ἡ Χρυσούλα καθίσε κ' ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει, νὰ κλαίει καὶ νὰ σειέται τὸ κορμάκι της.

Ἡ Νόρα εὐχαριστημένη γιὰ τὴν τραγικὴ θεαματικότητα τῆς σκηνῆς, στεκότανε μπροστὰ στὸν καθρέφτη καὶ διόρθωνε τὰ μαλλιά της καὶ τὸ καπέλο, κυτᾶζοντας συνάμα τὸ δραματάκι ποὺ ξετυ-

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

(Ἀπὸ τὰ «Ρόδα καὶ Μήλα» Τ. Ε' μέρος δεύτερο).

Ἀπόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

Εἶμαι κάτω στὴν Μπετιάννια καὶ περπατῶ στὸ περιβόλι.

Περεχυνμένες οἱ ἀχτίδες οἱ μαγεφικὲς σ' ἐς κορυφὲς γῆρο γῆρο· σὰ δράκοι γιγαντινοὶ καὶ ἀγαθοί, παχόκορμα ἦσαν δέντρα εἰρηνικά μὲ περικυκλῶνουν ἀπὸ παντοῦ· παίζει ἀνάμεσα σ' ἐς φυλλωσιές τους τὴς γλυκοσάλεφτες τὸ φῶς· ἀπὸ τὴς φυλλωσιές τους μέσα ξαποῖω τὴ θάλασσα τὴν ἀργυροχρυσωμένη.

Ἀπόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

* *

Μαζὶ μὲ τὴς ἀχτίδες τοῦ ἡσυχία περεχύνει στὸν κόσμο τὸ φεγγάρι, περεχύνει ἀγάπη καὶ στὴν ἀγάπη περεχύνει τὴν εἰρήνη. Ἀποτυλίγει μὲ τὴς ἀχτίδες τοῦ τῆ λύπη, τὰ βάσανά σου τὰ γαλήνβει, σοῦ μαθαίνει τὴ γλῆκα τοῦ καημοῦ, νανοῖρει τὴν καρδιά τὴν ἀπελπισμένη. Μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ λάμπουνε πρὸ ἡμεῶν καὶ τὰ δάκρυα, μοιάζουνε καὶ ἀπὸ τὰ σταλαμιῶν τῆς νυκτὸς ὁροσιᾶς.

Οἱ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ ἔχουνε μᾶκρος. Φαίνονται τόσο καὶ τόσο μακριές, τόσο μακροφάντες, ποὺ ἀπὸ κεῖ ποὺ τὴς βλέπεις, λὲς καὶ ξαπλώνονται πέρα πέρα σ' ὅλη ἀπάνω τὴν οἰκουμένη, λὲς καὶ μέγρος ἀφώτιστο πονθεῖ, μέγρος ἀγάδεφτο δὲν ἀφίουνε. Οἱ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ, στὸ φῶς τους τὸ μυστικό, συναδερφώνουνε τὴ θάλασσα μὲ τὴ γῆ, τὴ γῆ μὲ τὸν οὐρανὸ, τὰ περασμένα μὲ τὰ τωρινά, τὰ μελλούμενα μὲ τὰ περασμένα μοῦζι.

* *

Ἀπόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

1) Ἀδελφίστα. Μοῦ εἶχανε ζητήσει δυὸ νέοι ἀπὸ τὴν Πόλη, καὶ νὰ τοὺς γράψω γιὰ ἕνα περὶ οὐδὲ καὶ ποὺ ποτὶ τοῦ δὲ βγήκε. Τοὺς ἔγραψα τὸ Φεγγάρι, καὶ ἀπὸ δὲ βγήκε τότες, ἔς βγή τῶρα. — Τὸ περὶ τὸ ποιηματάκι ἔγινε στὴν ἐξοχή, στὸ γλυκὲ μου τὸ Ῥομαπαμόνι— τὸ Χάμο νο κὸ ρο— ἕνα βράδι ποὺ περπατοῦσα εἶπα στὸ περιβόλι κ' εἶχαμε ὠραία, ἡσυχία, μελαγχολικὴ φεγγαριά. Ὅσο ἀπομακρύνεται ὁ πόλεμος ἀπὸ μᾶς, τόσο πρὸ ἐξοχίας ξεδιπλώνει κ' ἡ ποίησις τὰ φτερά της.

Οἱ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ πάνε καὶ χαϊδέβουνε τὴς κορυφὰς ὅπου κοιτουνται οἱ πεθαμμένοι. Σηκώνονται ἄχ! ἀπὸ τὸ μνημα τους ἀπαλὰ οἱ θεόλεφτες οἱ μορφές, οἱ πεθαμμένες μου μὲ χαιρετοῦνε. Σιμώνουνε οἱ πεθαμμένες οἱ νιὲς καὶ ἡ καρδιά μου λυγώνει. Μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ πλάγι πλάγι ἔρχονται οἱ νιὲς εἰρηνικά· ἡ ψυχὴ μου τὰκούει τὰ θεόγλυκα, τὰ γλυκοσάλεφτα λόγια τῆς ἀγάπης.

Ἀπόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

Μοῦ φαίνεται πῶς γονατίζω. Πῆτε μου, πῆτε! Ὁ καημὸς μὲ παραδέρει. Δὲν μπορῶ. Ἀγία ἡ φουρτούνα στὰ στήθια μου μαρτίζει. Πῆτε μου, πῆτε! Πῆτε μου σὲ τί σὰς ἔφταιξα, νὰ πεθάνω. Τί σοῦ ἔφταιξα ἐσένα ποὺ τόσο θεόγλυκα μὲ θωρᾷς; Φταίει ὁ ἄνθρωπος, γιὰτὶ δὲν ἔξερε. Ἐλᾶτε, νὰ σὰς διῶ, πρὸ κοινά. Ἐλα ἐσὺ, ἔλα. Τί κουνεῖτε τὸ χέρι; Τί τὸ κουνεῖς; Τί ἀπίστευτη δροσιὰ στὰ μάτια μου ἀπάνω, τί γαλήνη στὴν ψυχὴ μου μέσα στήζει ἀπὸ τὰ δοχτύλια τῶ χειρῶν σας! Τὸ χεριοῦ σου! Τί καλοσύνη καὶ τί ἀγάπη!

Ἀπόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

* *

Ἐχουνε μᾶκρος, μᾶκρος ἀπέραντο οἱ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ. Μοῦ φαίνεται τῶρα πῶς εἶμαι στὴν Ἑλλάδα, πῶς εἶμαι σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, σ' ὅλη τὴ στεριά καὶ σ' ὅλη τὰ νησιά. Μοῦ φαίνεται πῶς τὸ ἴδιο φῶς τὴν ἴδια στιγμὴ, μοῦ φωτίζει ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Λάμπουνε τὰ βουνά· λάμπουνε οἱ λέφνες. Λάμπει ὁ οὐρανός· ἡ δημοιοργία λάμπει ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ μὴ μυρωδιὰ ναρκατωική, μὴ θεοῖρελη μυρωδιὰ σκορπίζεται δλοῦθε, ποὺ τὴ χύνουνε τὰ πέφκα.

Μιὰ κόρη δλοῖεφκη κάθεται κάτω σ' ἐς λέφνες καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πέφκα. Τὰ μάτια της θωροῦνε τὰ βουνά. Λάμπουνε τὰ μάτια της πρὸ πολλὸ ἀπὸ τὴς ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ, πρὸ πολλὸ ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἀπὸ τὰ μάτια της, δλοῖεφκη, ἀγνή, ἀπέραντη, χύνεται ἡ ἀγάπη στὴν καρδιά μου, καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά μου, γιγαντωμένη, τρισμάκαρη, πλημμύρα, χύνεται χύνεται. Πάει σ' ὅλη τὴ στεριά, σ' ὅλη τὰ νησιά, ἡ ἀγάπη.

* *

λιζότανε πίσω της, ἀπάνω στὸν καναπέ.

— Σώπα, σώπα, Χρυσούλα μου.

Ἐλεγε γονατιστὸς μπροστὰ της ὁ Ὁρέστης καὶ τῆς χάδεψε τὰ μαλλιά καὶ τῆς κρατοῦσε τὰ χέρια.

Κ' ἡ Χρυσούλα εἶπνε ἀφημένη στὴ βαθύτατη ἡδονὴ ποὺ νοιώθουνε τὰ μάγουλα καὶ τὰ χεῖλια δταν τρέχουνε ἀπάνω τους τὰ δάκρυα.

Ἡ Νόρα τοὺς κύταξε κ' ἕνα χαμόγελο περιφρόνησης σούφρωσε τὰ χεῖλια της καὶ κατέβασε τὸ βέλο της καὶ βράδισε πρὸς τὴν πόρτα. Κανένας δὲν κουνήθηκε νὰ τῆς προβοδῇ, κανένας δὲν τὴν εἶδε πῶς ἀνοῖξε τὴν πόρτα κ' ἔφυγε.

Ὁ Ὁρέστης κ' ἡ Χρυσούλα προσέχυνε ἄλλοῦ. Στὸ γκρέμισμα τοῦ νοῦ του ὁ ἕνας, στὸ ράγισμα τῆς καρδιάς της ἡ ἄλλη. Κ' εἶτανε πεσμένοι ἀπάνω στὸν καναπέ κ' οἱ δυὸ κ' ἡ Χρυσούλα ποὺ ἔκλεισε παρηγοροῦσε τῶρα τὸν Ὁρέστη ποὺ ἤθελε νὰ κλάψει καὶ δὲν εἶχε τὴ δύναμη.

Καὶ τὸ παράθυρο ἀπέναντί τους εἶτανε ἀνοιχτὸ καὶ ἀν σηκώνανε λίγο-λίγο τὰ μάτια τους θὰ βλέπανε ἀπάνω ἀπὸ τὴς μίζεριες καὶ ἀπὸ τὰ μικροπεισώδεις τῆς ζωῆς τους, θὰ βλέπανε μιὰ δύση ἡδονικότητα ν' ἀποτραβιέται ἀπάνω σ' ἐς στέγες τῶν

σπιτιῶν, νὰ μὴ θέλει ν' ἀφήσει τοὺς πέτρινους ἀγίους καὶ τὴς πέτρινες ταντέλες τῆς Notre-Dame καὶ νὰ πλαγιαῖε: τὸν οὐρανόν, λιγωμένη ἀπὸ μιὰ θανάσιμη γλύκα. Καὶ θὰ βλέπανε τὸν Ἀποσπερίτη ν' ἀνοίγονται καὶ ν' ἀναστενάζει ἀπὸ τὴν πολλὴ εὐτυχία γιὰτὶ κατρακυλᾷ καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς θάλασσας, ἔπου θὰ κοιμηθεῖ γιὰ νὰ ξυπνήσει Ἀὐγερινός. Καὶ θὰ βλέπανε τὴ μέρα ποὺ τὰ ἔξερε ὅλα, ποὺ γνώρισε ὅλες τὴς χαρὲς κ' ἤπνε ὅλες τὴς πίκρες, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἔρημη καὶ δλύμπια καὶ γι' αὐτὸ τόσο γαλήνια πεθάνει, χωρὶς σωνές καὶ σπασμούς καὶ τρανταχμάτα. Πεθαίνει σὰ μιὰ παιδικήσικ προσευχή, σὰν ἕνας ἄνθρωπος καλός, σὰν ἕνας ἥρωας.

Δ'.

MARCHE FUNÉBRE

I

Μιὰ νύχτα, κάποιος λωποδύτης ἀνέβηκε τὴ σκάλα, ἀνοῖξε τὴν πόρτα τοῦ Γεργίχ, —μπορεῖ μάλιστα καὶ ὁ Γεργίχς νῆτανε μέσθ καὶ νὰ τὸν καλῇ.

* Απόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

Ἡ ἀγάπη μου ξεσκέπασε τὸν κόσμον. Διδάστημά μου μπροστά μου δὲν ὑπάρχει. Μάκρος, ἔχουνε μάκρος ἀπέραντο οἱ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ. Σβήνουν οἱ καιροὶ. Βλέπω τὴν δεξαίνα Ἑλλάδα, τὸν Παρθενῶνα βλέπω στὴν πρώτη τὸν ἀχάλαστον ὁμορφιά. Βλέπω τοὺς Μεγάλους καὶ βλέπω, μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, τὴν ἀθάνατη χώρα ὅπου μιὰ μέρα ὁ ἥλιος ἀνάτελε καὶ φάτισε τὴν οἰκουμένη.

* Απόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

Μὲ τίς ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ λούζεται ἡ ἀθάνατη χώρα ποὺ ἀγάπησε τὸν ἥλιο. Λούζεται, καὶ τὸ καινούριον τὸ φῶς τῆς δίνει μιὰ καινούρια μορφή. Τὸ φεγγάρι μὲ τὴ λύπη του τὴ λούζει, τὴ λούζει μὲ τῶν πεθαμένων τὸ λογισμό, τὴ λούζει μὲ τὸν πόνο. Κ' ἡ ἀγάπη ποὺ χύνει στὸν κόσμον τὸ φεγγάρι, ποὺ μυσιὰ μὲ τοὺς πατέρες μᾶς συνδέει· συνδέει ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἢ Ἀγάπη.

* Απόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

* Απόψε φέγγει τὸ φεγγάρι καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

Εἶμαι κάτω στὴν Μπρετάννια καὶ περπατῶ στὸ περιβόλι. Μοῦ ἔμαθε τὸ φεγγάρι τὴ γλῶσσα τοῦ καημοῦ. Μεκροφάντες εἶναι οἱ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ. Συναδερφώνουνε τὴ γῆς μὲ τὰ περασμένα. Σιμώνουνε οἱ πεθαμμένοι καὶ γλῶσσα στᾶζει στὴν ψυχὴ μου. Ἐρχεται ἡ γλυκεῖά μου ἡ πονοδαρμένη μ' ἕνα χαμόγελο στὸ χεῖλι τῆς τὸ ἀπαλό. Βγαίνει μιὰ κόρη δόλοφρη ἀπὸ τὰ πέφκα καὶ λαχταρεμένα μὲ χαιρετᾷ. Περχεύεται ἡ ἀγάπη τῆς καὶ σμίγουνε οἱ τόποι καὶ οἱ καιροί.

* Απόψε φέγγει τὸ φεγγάρι, καὶ τὸ φεγγάρι τὰ γαπῶ.

Πέμπτη, εἰκοσι ἐπτά τοῦ Σηπτεμβρίου, 1906.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Δύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΜΟΥΣΑΣ (μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδου).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτί καὶ εἶναι καλλιτεχνικὰ δεμένο. Πουλεῖται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἑστίας» δρ. 3, 50.

σπείρισε, —ξεκλειδῶσε χωρὶς νὰ βιάζεται ἕνα ἕνα τὰ συρτάκια, τὸ γραφεῖο, τὰ ντουλάπια, μπορεῖ νὰ ψάξει καὶ στὶς τσέπες τοῦ Γοργία καὶ τοῦ ἔκλεψε ὅ, τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε. Τὰ μάζεψε ἔπειτα ὅλα, τᾶκαμε ἕνα μπόγο, στράφηκε, καληνύχτισε, ἔκλεισε τὴν πόρτα μὲ προσοχή, σὰ νὰ θελε νὰ μὴ σχηματιστεῖ ρέμα καὶ κρυώσει τὸ καμένο τὸ γεροντακὶ καὶ κατέβηκε ἀρελέστατα τὴ σκάλα, κατὰ χτυπώντας τὰ πόδια του.

Ὁ Γοργίας ἔμαθε τὴν ἑλληνικὴν τὸ πρῶτον κατὰ λαθεῖ τί σημάδια ἔχει αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς του, —στενοχωρήθηκε. Δὲν τοῦ εἶχανε ἀπομείνει σχεδὸν καθόλου λεφτά, ὅλες οἱ οἰκονομίαι τῆς ζωῆς του πού τις εἶχε προορισμένες στὴν ἐκδοσὴ τοῦ Σοφοκλή του, ὅλες τοῦ τις ἔκλεψε ὁ λωποδύτης, χτὲς τὴ νύχτα.

Καὶ ἰώρκα;

Νὰ πεθάνει τῆς πείνας δὲν τὸν ἔμελε καὶ πολὺ γιὰ τὴν οὐκ ἀναξαρτήτως πείναν ἀπὸ τὴν πείναν. Μὰ ἤθελε νὰ κρατῇ τὸ λόγο του στὸ Σοφοκλή, νὰ τὸν ἐκδόσει στὴν τέλει ἐκδοσὴ πού ὀνειρευότανε, κ' ἔτσι βρισκότανε σὲ μιὰ φοβερὴ ψυχικὴ ἀνεμύζαλη.

Ἐῖτανε γερότος ἀπάνω στὰ βιβλία του καὶ σκε-

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἑξωτερικὸ δρ. χρ. 12 1/2

Γιὰ τίς ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (8 δρ. τὴν τρίμηνα) συνδρομὰς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἂν δὲ στέλλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴν του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πουλοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κδόκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἑθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηροδρόμου Ὁμόνοια), στὸ κδόκι Ἰαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουζή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἐθνοσυνέλευση—Τὸ Σύνταγμα καὶ τὸ χάος—
Ἡ ἀμνηστία—Ἀλὰ βουλευτικὴ ἐκλογὴς.

ΜΙΑ λύση στὴν πολιτικὴν μας κατάστασιν ἔδειξε ὁ κ. Βενιζέλος, τὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Καὶ συζητιέται ἡ γνώμη του σήμερον ἀπ' ὅλους τοὺς πολιτικούς καὶ πολιτικολόγους μας καὶ ὅποιος ἔχει τὴν ὑπομονὴ νὰ παρακολουθῇ ὅλην αὐτὴ τὴ συζήτησιν δὲν μπορεῖ νὰ φτάσει σ' ἕνα θετικὸ συμπέρασμα· ἂν θὰ ὠφεληθῇ δηλ. ἢ ἂν θὰ βλάψῃ ἡ ἐθνοσυνέλευσις. Τόσο οἱ γνώμες εἶναι διαιρεμένες καὶ τόσο οἱ περισσότερες γνώμες εἶναι, νὰν τις ποῦμε, ἀερόφυες, ἀφοῦ σὲ καμιά βάση δὲ στηρίζονται.

Τὸ ζήτημα γιὰ μᾶς τὸς ἀπλόους δείχνεται ξαστερότερα καὶ ἀπλούστερα. Ἐχομε σήμερον τὸ Στρ. Σύνδεσμον ποὺ ὤξω ἀπὸ κάθε Σύνταγμα καὶ ἀπὸ κάθε εἶδος πολιτεύματος, κυβερνᾷ ἀκυβέρνητα αὐτὴ τὴ χώρα. Γιὰ νὰ φύγῃ ὁ Σύνδεσμος ἀπὸ τὴ μέση εἶναι κάπως δύσκολον, ἂν ὅχι καὶ ὁλωδοιόλου ἀδύνατον. Κι ὅταν ἀκόμα βρεῖ πὼς γινήκανε ὅλα ὅσα ζήτησε, πάλι θὰν τοῦ εἶναι δύσκολον νὰ ποταρῇ, γιὰ τὸ ἔχουν πολυκαλὰ ὅλοι τοῦ Συνδέσμου πὼς μόλις «καταθέσουν τὰ ὅπλα» ἔχουνε νὰ πλερώσουν πολὺ ἀκριβὰ ὅλα τοὺς τὰ σημερινὰ καμώματα.

φτότανε, λυπημένος.

—Κ' εἶναι ἀργά, εἶναι ἀργά, νὰ διοριστῶ πάλι καὶ νὰ κερδίσω... Δὲ θὰ προφτάσω... Ἀδύνατον, δὲ θὰ προφτάσω...

Ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου ἀνατάραιε τὸ σωματικόν του, τὸ στόμα του ἀνοίχτηκε μὲ τρόπον καὶ ἀνῆλιν καὶ φωνήενε τὰ γούλα καὶ ἀποπᾶν τους καμπουρωτὴ ἡ μύτη ἔσκυψε σὰν παπαγάλος ποὺ ἀποκρεμότανε νὰ δεῖ ἂν ἔχει τίποτε κρέας τὸ στόμα μέσα νὰ τὸ ἀρπάξῃ νὰ τὸ φάει.

—Τί θὰ γενῶ; τί θὰ γενῶ; Πού νὰ πάω;

Ἐξήντη θυμήθηκε καὶ χαμογέλασε. Κ' ἡσύχασε. Ἀντὶ νὰ πάει στὴν ἀστυνομίαν καὶ νὰ περιμένει καὶ νὰ δηγηθῇ τί τοῦ γίνηκε καὶ νᾶχει χαρτομέρια καὶ φασκίριες καὶ διατύπωσης πού φοβότανε, προτίμησε νὰ πάει στὴν Ἀφροδίτη τῆς Μήλου νὰ τὴ δεῖ καὶ νὰ ἡσυχάσει.

—Θὰ πάω, θὰ τῆς βρῶ, θὰ καθίσω ἀπέναντί της καὶ θὰ τὴ βλέπω νὰ ὑψώνεται ἀπὸ τὰ πόδια μου ἡρεμῇ, ὁλόμυια, ἀκατάδεχτη καὶ νὰ κυτᾶ με μὴν περιφρόνησιν ἑλληνικὰ τοὺς βάρβαρους πού ἐρχοῦνται ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου νὰ τῆς δοῦνε. Πόσο μ' ἀρέσει ἔτσι πού ἀνοίγει τὴν ἀγκυλιά της καὶ θέλει νὰ με σφίξει καὶ δὲν μπορεῖ

Γιὰ νὰ λείψῃ λοιπὸν ὁ Σύνδεσμος, κάτι ἄλλο πρέπει νὰ γίνῃ, κάπιο σοβαρότερον γιαντρικὸ πρέπει νὰ δοθεῖ. Καὶ τὸ γιαντρικὸ αὐτὸ εἶναι ἡ ἐθνοσυνέλευσις.

*

ΣΤΟ χάος, λέει ὁ κ. Εὐταξίας, θὰ πείσουμε μὲ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Μὰ μήπως σήμερον βρισκόμαστε ὤξω ἀπὸ τὸ χάος, γιὰ νὰ φοβούμεστε μήπως πείσουμε σὲ αὐτὸ μὲ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν;

Πολὺ νόστιμη καὶ σωστὴ ἡ ἀπάντησις πού δώσανε στὸν κ. Ράλλη δταν εἶπε πὼς πρέπει, σύμφωνα μὲ τὸ Σύνταγμα, γιὰ νὰ γίνῃ ἐθνοσυνέλευσις νὰ ψηφιστεῖ πρῶτα ἀπὸ τοὺς Βουλευτάς.

—Σιγά, τοῦ εἶπανε, μὴν παρίζουμε τὸ Σύνταγμα, ποὺ τὸχομε σήμερον κατακυριεύσαμε.

Ἰδίαι ἀπάντησις μποροῦσε νὰ δοθεῖ καὶ στὸν κ. Εὐταξίαν. Νὰ λογαριάζουμε σήμερον τὸ Σύνταγμα καὶ νὰ τρέψουμε τὸ χάος, εἶναι τὸ ἴδιον σὰ νὰ πνίγεται, πού λέει καὶ ὁ λόγος, καὶ νὰ τρέμει μήπως καὶ βρέξει τὰ παπούτσι σου.

*

ΑΜΝΗΣΤΕΙΑ στὸν Τυπάλον καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς τοῦ Ναυτικοῦ. Κι ἂν δὲ δοθεῖ, λέει, γλήγορα ἡ ἀμνηστία, θὰ γίνῃ συλλαλητήριον καὶ δὲν ξέχουμε κ' ἐμεῖς τί ἄλλο, γιὰ νὰ ξεβαστοῦνε νὰ τὴ δώσουν.

Καμαρώστε ρεζίλι. Δὲ καὶ λίγον καιρὸ φωνάζανε ὅλοι πὼς πρέπει νὰ τουφεκιστοῦν κατὰ οἱ στασιαστὲς ἀξιωματικοί. Τώρα ζητᾶνε ὅλοι νὰν τοὺς δοθεῖ ἀμνηστία.

Γιὰ νὰλλάξῃ τόσο γλήγορα ἡ κοινὴ γνώμη, πᾶσι νὰ πεῖ πὼς τὸ ζήτημα δὲν τὸ διαχειριστήκανε ἀπὸ μιᾶς καὶ ἀρχῆς καλὰ οἱ ἀρμόδιοι. Χρειάζετανε, φυσικὰ, κάποιος νους πολιτικὸς (πού ἔλειπε ὁλωδοιόλου καὶ σὲ τούτῃ τὴν περίστασιν) γιὰ νὰ δοῦν οἱ Κυβερνήτες μας πὼς δὲν ἔπρεπε νὰν τὰ σπρώξουν τὰ πράγματα στὸ ἀπροχώρητο, ἀφοῦ μὲ κανένα λόγο δὲ σύφερνε νὰ γίνῃ δίκη καὶ νὰ ξεδιπλωθοῦνε δημοσία μερικὰ πράγματα πού πρέπει γιὰ πάντα νὰ μένουν κρυφά.

*

Τί εἶναι πάλι αὐτὲς οἱ πανηγυρικὲς ἐκλογὲς τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ «Στρ. Συνδέσμου»; Τὴ μιὰ μέρα γράψανε οἱ φημερίδες πὼς θὰ γίνον ἐκλογὲς τῆς ἄλλης μέρας μᾶς καταστρώσανε τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων καὶ τὴν τρίτῃ μᾶς εἶπανε πόσοι καὶ ποιοὶ ἀπὸ κάθε στρατ. σώμας πιτύχανε.

Ἀπαράλλαχτα σὰ νᾶρχε βουλευτικὴς ἐκλογὴς! Μὰ ὁ «Στρ. Σύνδεσμος» (ἀφοῦ ὑπάρχει δὲ καὶ ἀνάγκη εἰληκρινείας) δὲν μπορεῖ νὰ μάθει ποιοὶ δίνει τίς ἐφημερίδες τίς πληροφορίες γιὰ τέτοις ἐξελίξεις καὶ νὰν τοῦ εἴπῃ μὲ ψιλοὺ γὰρ τὸ στόμα;

γικτὶ δὲν ἔχει μπράτσα. Ἀφ' οὗ τὴν εἶδα εἶμαι θανάσιμα λαθωμένος μὲ τὴ σκίττα τῆς ὁμορφίας. Κι ἀπὸ τότε καὶ μένα τὰ μπράτσα μου πείσανε καὶ δὲν μπορῶ πιά, ποτὲ πιά, νὰ δημιουργήσω ποτέ..

Κύταξε ἀπὸ τὸ παράθυρον, εἶδε πὼς εἶχανε ἡλιος πολλὴ καὶ πῆρε τὴν ἄσπρη καλοκαιρινὴν του ὀμπρέλλαν μὲ τὴν πράσιναν φόντρα ἀπομείνα. Ἀφαιρημένος τὴν ἀνοίξε καὶ κατέβηκε τίς σκάλες τοῦ ξενοδοχείου του, ἡ πορτιέρα του τὸν εἶδε καὶ φώναξε ὅλα τὰ γκαρσόνια νὰ τρέξουνε νὰ τὸν δοῦνε. Κι ἀρχίσανε ὅλοι πίσω του νὰ γελοῦνε νὰ τὸν βλέπουνε ἔτσι μὲ ἀνοιγμένη τὴν ὀμπρέλλαν νὰ κατεβαίνει τίς σκάλες. Σὰν ἔφτασε στὴν ὁδὸ πορτῆ, ἔκλεισε προσεχτικὰ τὴν ὀμπρέλλαν, τὴν ἔβαλε ἀπομάσκακα καὶ πῆρε τὸ δρόμον τοῦ Μουτείου, βουτηγμένος ἀπὸ κορμῆς στὶς σκέψεις του.

Οἱ γάτες πάλι προβάλλανε ἀπὸ τὰ κτώφλια τῶν σπιτιῶν καὶ τὸν κυτᾶν καὶ χαμογελοῦσαν μὲ περιφρόνησιν. Καὶ γλύφανε εὐχαριστημέναν τὰ γαντζονυχάκια τοὺς πόδια καὶ λέγανε κυτᾶντας τὸ Γοργίαν, πού περνοῦσε ἀφαιρημένος μὲ τὴν κλειστήν ὀμπρέλλαν καὶ σκουνοῦσε ἐδῶ κ' ἐκεῖ: Ἀπ' αὐτὸ ἐκεῖ πέρα τὸ πρᾶμα πού περπατᾷ καὶ μουρμουρίζει πάλι πὺς χρήσιμες εἶμασταν ἐμεῖς.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ*)

ΝΕΚΡΑ

Θρόνους καλοῦν τὰ μυστικά μας νυχταπάνεμους
Νὰ πνεύσουν στ' ἄφρονό μας ξερημάδι,
Κοὶ μ' ἄχρες σιγοφτάνουν θρηνομίλητα
Κάποια ποτὶα λαλήματα, κι ὥς χάδι

Τ' ἀραχνοχνούδια τους μᾶς ῥγίζουν, κι ὥς στενάγ-
[ματα

Στὸ φῶς φουστὰν τοῦ νεκρολυχνιστάτη,
Κι ὥς γόοι, δὴμέ, παραμιλᾶν στὰ παραθύρια μας
Καὶ ζηλευτά, ψυθυριστὰ μιλᾶν γιὰ κάτι...

Καὶ ἡ θύρα ξάφρον ἀνέγγιχτη — μὴ στοίχειωσεν ;
Ἔτριξε, ἄλλοι, κι ἀνοίξαν τῆς τὰ φύλλα,
Καὶ ἡ συντροφιά λαφιάζεται τρομόφοβη
Ρυθώντας, ὦ ψυχῇ, μ' ἀνατριχίλα.

Καὶ οἱ στεναγμοὶ σταυρώνουν, κι' ἀνεδάκνουντα
Τ' ἄψυχα κλαῖν, καὶ στήν ἀλή μας λάφτει
Τοὺς τάφους σὰν λιμπίσει ἡ νεκροφύγιαστη
Κι οὐρλιάζει μας ἡ σκύλλα. Ὡ νεκροθάφτη !

ΚΡΑΝΑΗ

(ἡ ἀμυγδαλιὲς ἀνθήσκει στήν Κρανίη
Καὶ φέγγει ὥς πολυκάντηλο μὲ τὸ φεγγάρι.
Μύριες φωτίτσες κάθε ἀνθὸς κεράει
Τὰ μύτια τῆς ψυχῆς. Ὡ τὸν ἀνθογεννάρη !

Κ' ἔλα νὰ μυρωθῆς. Τὰ πλονμιστὰ παγώνια
Βουβάθηκαν στ' ὄριο νησί. Ὡ ἐλα στὸ Φάρο
Τὸ μάτι ποὺ βιγνίλει στὰ κατωθόνια
Τῆς θάλασσας, μὰ δὲν τραβίει τὸ χάρο.

Ὡ, οἱ ἀμυγδαλιὲς σ' ἀναζητῶν καὶ στήν Κρανίη
Ρέβει ἡ πολέξερη ἐλιά σου μαρομένη
Ὡμέ, τὸ θοῖνο σου ποῖο ἦρθε θὰ τῆς πάρῃ;

Κι ὁ Φάρος χόρει φῶς καὶ τραγουδᾷ
Τοὺς γάμους σου νὰ γέξη, ὦ μύθε Πάρη
Στ' ὄριο νησί μὲ τὴ μορφή σου Ἐλένη !

ΟΙ ΑΝΘΟΙ ΤΟΥ ΚΛΑΙΝΕ

Κ' ἦρθε ἡ ψυχὴ τὸν ἔπνο τῆς ποὺ ἐδιάλεξε τὸν κρῖνο.

Σημ. τοῦ Νουμά. — Μὰ τοὺς εἶχε στείλει ὁ μακαρί-
της; ὁ Πασαγιάννης ἀπὸ τὴν Κέρκυρα πρὸ τρία τέσσαρα
χρόνια.

Εἶχε πιά φτάσει στὸ δρόμο Ριβολί. Ἀμάξια,
αὐτοκίνητα, τράμ, ἓνα πανδαμνίον βουοῦσε γύρω
του. Αὐτὸς ἀφαιρμένος προχώρησε νὰ περάσει στὸ
ἀπέναντι πεζοδρόμιο καὶ νὰ φτάσει συντομώτερα
στὸ Μουσεῖο. Ὁ νοῦς του ὅλος καθότανε στὰ πόδια
τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Ἐκφύου, τὴ στιγμή ποὺ
εἶτανε στὴ μέση τοῦ δρόμου, ἡσυχα, ἀφελέστατα,
μὲ τὴν τρομερὴ ἀδιαφορίαν ποὺ ἔχουνε τὰ ἄψυχα,
ἓνα αὐτοκίνητο ἀναποδογύρισε τὸ Γοργία καὶ πέρα-
σε ἀποπάνω του κ' ἔφυγε, ἀφήνοντάς τον ἓνα
σωρὸ ἀπὸ αἷμα καὶ ζουλισμένες σάρκες. Τρέξαν
ἀστυφυλάκοι καὶ διαβάτες, μαζέψανε τὸ σωρὸ αὐτό,
κάποιος εἶπε στὴς τοίπες τοῦ Γοργία, βρήκε ἓνα
ἐπισκεπτήριο, τὸ διάβασε κ' εἶπε : — Εἶτανε ξέ-
νος, ἰσπανὸς φαίνεται. Καθότανε δρόμος Σορβόνας
13. Βάλανε ὅ,τι ἀπέμεινε μέσα σ' ἓνα φορεῖο καὶ
δυσὲς ἔργατικοί μ' ἓνα ἀστυφύλακα πήρανε τὸ δρόμο
τῆς Σορβόνας. Ἐπειτα ἦρθανε δυσὲς ἄλλοι ἐργατικοί
μ' ἓνα κάδο νερὸ καὶ μὲ σκούπες καὶ πλύνανε τὸ
δρόμο καὶ καθάρισαν. Οἱ περίεργοι ποὺ εἶχανε μα-
ζευτεῖ, διαλυθῆκανε, ξακολουθήσανε τὸ δρόμο τους
καὶ μετὰ πέντε λεπτὰ οὔτε αἷμα πιά τοῦ Γοργία
ὕπῃρχεν ἐκεῖ, οὔτε ἀνάμνηση. Τὸ μέρος ὅπου εἶχε
σκοτωθεῖ ἓνας ἄνθρωπος ἔλαμπε τώρα μέσα στὴν

Τ' ἀνθή ἀγροικῶ νὰ λέν σ' ἐνὸς κυπαρισσιοῦ τὸ θοῖνο
» Νὰ πνέῃ νὰ ρέβῃ τὰ χλωμὰ τὰ χυνοπαρισμένα
Ποὺ σπέρνει ὁ χάρος τῆς ζωῆς τὰ φύλλα μαραμμένα.

» Δροσιὰ ζωῆς δὲ σ' ἔρανε, ἀπ' τοῦ φωτός τὴ βροχή;
Σὲ κῆπο ἐσὺ χροσῆς χαρῶς καὶ σ' ἀνθοπατηγύρι ;
Ποῖο χέρι ἐδῶ σὲ φύτεψε τοῦ χάρου ὦ κυπαρίσσι ;
Δὲν ἦταν τάφος νὰ σταθῆς, νὰ ἰσκιώσῃς χωνευτῆρι ;

» Σὰν πνεύση ἡ αἰθρα τῆς αἰγῆς μὲ τὴ μοσχοβολία μας
Βαθεῖς θὰ φέρῃ ἀνασῆς πρὸς τὸν κυπαρισσῶνα
Σὰ νεκρολούλουδα βαρεῖα νὰ σπείρῃ τὰ φυλιὰ μας

» Σὲ τάφου μνημονοπέτρα. Σὰν ἀπὸ μελισσῶνα
Ὅπου κοιμᾶται ἀξέπληκτη τοῦ μύρου ἡ ἀγκαλιά μας
Θοῖνων θ' ἀκούσῃ γοητὸ νὰ κλῖτῃ στὸν ἔρνο ἀνθῶνα.

ΚΑΡΑΒΙ

Καλὴ μου ἐσύ, Ψυχούλα ἐσύ, τρισεύγενή μου εἰκόνα.
Ὡμένα, ἡ νύχτα δὲν περνᾷ κι ἀκόμη φέγγει ἡ πούλια
Τοῦ πενταδάχτυλου ὥς σταυρὸς ἐφτάπετρη κορώνια.
Κι ἄλλοι μου, ἐσύ, δὲ σόπασαν τὰ μοῦτρα νεκροπού-
[λια

Ἀνοιχτ' τὰ μάτια τοῦ σπιτιοῦ νὰ ρθοῦν παρθένα
[μύρα

Ποῦ ἡ μυροφόρα ἡ μάρισα θὰ πνεύσῃ ἀφ' τὰ μυρ-
[ια

Μᾶς κονταλᾶν τ' ἀφρέμιστα στήν ψυχολοίδα θύρα
Ρόδα κομένα στὸν ἀφρὸ ποὺ ἀνίσταν τὰ φεῖκια.

Κύκλοι λεικοὶ κοπαδιαστοί, φτερογεννᾶν τὸ σμάρι
Στὸ ροδοχάραμα οἱ Κάρτες καὶ τραγουδᾶν τὴν ὄρα,
Κι ἄκου σιγῇ γὰρ σὲς νυμφαγιὲς θρηνογοᾶν κ' οἱ
[γλάροι

Σὰ βυζανούμια παιδιὰ Γαλάζιο χαλαμέρι
Στέλνει ἐδωδιὲς καὶ προβοδιὲς τὴν ψυχολοῖα πλώρα
Μὰ τὸ καράβι ἐσταύρωσε πρὸς τὰ δικά μας μέρη.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΜΟΥΣΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ὁ κ. Μάριος Βάβρογλης ἀπὸ τὸ Παρίσι, σ' ἓνα
του γράμμα ποὺ δημοσιεύτηκε στὸν ἀριθμὸ 372 τοῦ
«Νουμά» λείει πῶς ἐγὼ γράφοντας γιὰ τὸ Ὡδεῖο
δὲ «φαίνουμαι νᾶμαι καὶ τόσο μέσα στὴ μουσική».

Μουσικὸς δὲν εἰμι, τὸ δηλώνω αὐτό. Μὰ μέσα
στὴ μουσικὴ μοῦ φαίνεται πῶς παρᾶμαι. Γιατὶ ἡ
μουσικὴ εἶναι «ῥαῖς» καὶ τὸ «ῥαῖς» εἶναι ἀλή-
θεια. Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ, ὅπως θ' ἀποδείξω, εἰμαι
μέσα στὴν ἀλήθεια, εἰμαι καὶ μέσα στὴ μουσικὴ.

Κ' ἐρχόμαστε στὴν ἀπόδειξη.

* *

Στὸ ἄρθρο μου ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ «Νουμά»
(ἀριθ. 367) ἔλεγα κοντὰ στ' ἄλλα πῶς ἂν ἀκόμα
δὲ δημιουργήθηκε ἡ ἐθνικὴ μας μουσικὴ, σ' αὐτὸ δὲ
φτᾷ τὸ Ὡδεῖο, γιατί τὸ Ὡδεῖο σκοπὸ ἔχει νὰ
μαθαίνει τὸν ἄνθρωπο μουσικὴ, ὅχι ὅμως καὶ νὰ τὸν
κάνῃ μεγαλοφυῆ, γιατί οἱ μεγαλοφυῆς γεννιοῦνται,
δὲ γίνονται.

Πρωτῶν : Εἶναι ἡ δὲν εἶναι σωστὸ αὐτό ; Δὲν
πιστεύω νὰ ἔχῃ κανένας ἀντίθετη γνώμη. Κατ' ἀνα-
λογία αὐτὸ, μπορεῖ νὰ τὸ εἴπῃ κανένας καὶ γιὰ
κείνους ποὺ σπουδάζουνε στὰ ξένα Ὡδεῖα εἴτε Ἱτα-
λικὰ εἶναι αὐτό, εἴτε Γερμανικὸ, εἴτε Ἑγγλέζικο,
εἴτε Τούρκικο.

Ἀμὰ δὲν τῶν κανέναν μέσα του, ἀμὰ δὲ γεν-
νήθηκε γιὰ νὰ γίνῃ κατὶ, σ' ὅποιο κοσμοεπίτιον κι
ἂν σπουδάσῃ δὲ θὰ μπόρῃ νὰ κάνῃ τίποτε. Καὶ
τὸ ἀντίθετο. Ἀμὰ κανένας γεννήθηκε νὰ γίνῃ κατὶ,
θὰ γίνῃ σ' ὅποιο Ὡδεῖο κι ἂν μάθῃ τοὺς τεχνικοὺς
δρους τῆς μουσικῆς.

Θέτε καὶ παραδείγματα ; Ὁ κ. Κουλούκης —
γιὰ σένα τὰ γράφω αὐτὰ, κ. Βάβρογλη — ποὺ σπου-
δάσε στὸ Μόναχο, ἀπὸ ἓνα κελὸ φλάουτο δὲν μπό-
ρεσε νὰ γίνῃ τίποτα πρᾶκτῶν. Καὶ ὁ κ. Λαβδὰς
ποὺ σπούδασε στὸ σπίτι του ποὺ εἶναι στὴν Πλάκα,
τὸ ἔγραψε καὶ στὸ πρῶτο μου ἄρθρο, ἔκνε πρᾶγ-
ματα ποὺ δὲν τᾶκναν πολλοὶ κοσμογυρισμένοι καὶ
κοσμοσπουδαγμένοι.

Ὁ τόπος καὶ ἡ Σχολὴ γιὰ κείνους μονάχα ἔ-
χουνε σημασίαν, ποὺ κατὶ ἔχουνε, μέσα τους. Γιὰ
κείνους ποὺ δὲν ἔχουνε καὶ στὸν Παράδεισον νὰ τοὺς
στείλῃς νὰ σπουδάζουνε τὴ μουσικὴ ἀπὸ τὰ Χερου-
βίμ, τοῦβιχ θὰ πᾶνε καὶ τοῦβιχ θὰ γυρίσουνε.

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺ συγχωρεῖται.

Καὶ τόπες καὶ τὸ ξαναγέμισε πάλι.

Ὁ χρῶτατῃ ἡ Χρυσούλα εἶταν ἀκουμπισμένη
στὸν Ὀρίστη καὶ κύταζε. Τὰ μάτια τῆς εἶχανε
κουραστεῖ νὰ κλαῖνε καὶ μέσα στὸ νοῦ τῆς θαμπο-
κοιμόντανε καὶ φυτίζοντανε βερνικιωτὲς οἱ σκέ-
ψεις τῆς. Δὲν εἶχε θέληση, δὲν εἶχε δύναμη. Πέντ'
ἔξη Ἑλληνες φοιτητὲς εἶχαν ἔρθει κ' εἶχαν σκορ-
πιστεῖ στοὺς τάφους καὶ κυτᾶζανε τίς φωτογραφίες
καὶ τὰ ὀνόματα. Τὰ γέλοια τους κ' οἱ φωνὲς ἀκου-
γόντανε ἀνάμεσα στὰ κυπρίσια. Ἐνας ἡλῖος
βαρὺς ἔπεφτε ἀπάνω σὲ ὅλη τὴν πλάση — ἓνας κα-
μὸς ἀσάλευτος.

— Πάμε, Χρυσούλα, πάμε ὡς τὸ δάσο τῆς
Βουλόνης. Ἐδῶ πνιγόμεστε.

Τὴ στιγμή ποὺ ἔφτανε τὸν τάφο, ἡ καρδιά τῆς
Χρυσούλας πιάστηκε. Ἐνας κόμπος ἀνέθηκε καὶ
στάθηκε τὸ λαιμὸ τῆς.

— Πάμε... πάμε !

Καὶ τὴν πρῆντε ὤξω. Δὲν εἶχε δύναμη, δὲν
εἶχε θέληση. Ἡ ζωὴ ποὺ περνοῦσε ἀπὸ μπροστὰ
τῆς καὶ τὴ σκουνοῦσε, νόμιζε εἶτανε ὄνειρο. Ἐ-
μοιαζε μ' ἐκείνους ποὺ τὴν ὥρα ποὺ βλέπουνε στὸν
ὑπνο τους πῶς κινεῖνται καὶ φωνάζουν κ' ὑπορέ-

πύρα τοῦ μεσημεριοῦ, πλυμένο, ἑφτακάθαρ καὶ
γελοῦσε κ' ἐπαίξε μὲ τίς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου.

II

Τοῦ εἶχε βάλει ὁ Ὀρίστης ἓνα νόμισμα στὸ
χέρι γιὰ τὰ περθεμῆχ τοῦ Χάρου κ' ἓνα γλῶσσιν
γιὰ τὸν Κέρβερο στὸν Ἄδη. Κάτω ἀπὸ τὸ προσκε-
φάκι του εἶτανε ὁ Σοφοκλῆς καὶ δίπλα του ἡ τανα-
γραῖα κόρη, ποὺ κρατοῦσε καὶ χάδευε ὅταν ἔλεγε
ἐξτατικὸς τῆς Χρυσούλας πῶς θάρθει μέρα ποὺ θὰ
φωναῖζονε οἱ καταρράχτες καὶ τὰ δέντρα κ' ἡ θά-
λασσα : Ὁ Πάν ἀνέστη !

Ἔτσι τὸν κατεβάσανε στὸ μνήμα. Ἡ ζωὴ του
ἴσα κι ἀνώφελη σὰν τὸν καπνὸ τῆς θυτίας τοῦ
Ἄβελ ποὺ ὕψωθηκε δρόμος σὲ οὐρανούς ἀκατοί-
κητους. Ὁ νεκροθάφτης σῶρεσσεν ὁμορφα ὁμορφα τὸ
χῶμα, τὸ πάτησε, ἔκαμε δυσὲς βήματα, τὸ κύταζε
καὶ σίμωσε ἔπειτα πάλι καὶ τὸ ἰσοπέδωσε στὸ κάτω
μέρος πρὸς τὰ πόδια, ὅπου φύσκωνε περισσότερο.
Σκούπισε μὲ τὸ ἀνάστροφο μέρος τοῦ χεριοῦ του
τὸν ἱδρὸ ἀπὸ τὸ πρόσωπό του κ' ἔπειτα μὲ τὰ λε-
ρωμένα ἀπὸ τὸ χῶμα καὶ τὸν ἱδρὸ χέρια του ἔπιασε
καὶ γέμισε ἓνα ποτήρι κρασί κ' εἶπε :

Κατὰ δυστυχίαν δὲ ἴσχυε τῶρα δὲ μᾶς δεῖξαι καὶ πολλοὶ ὅτι αὐτὸ τὸ κατὶ τὸ ἔχοντες μέσα τους, γιὰ νὰ ἔχουν δικαίωμα νὰ λέμε πὼς δὲν ἔχουμε μουσικοὺς στὴν Ἑλλάδα, γιὰτὶ σπουδάζανε στὴν Ἰταλία καὶ ὄχι στὴ Γαλλία καὶ στὴ Γερμανία.

Τώρα ἂν στὴν Ἰταλία ὑπάρχει ἰδέα συνθετικῆς μουσικῆς ἢ ὄχι, εἶναι ζήτημα πού θέλει ξεχωριστὴ συζήτηση. Ὁ Πιρόζι ὅμως εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ κατασκλαβώθηκε γιὰ τὰ καλὰ λόγια πού εἶπε ὁ κ. Βάρβογλης γι' αὐτόν. Γι' αὐτὸ «πασκίζουν καὶ αὐτοὶ κατὶ νὰ κατορθώσουν» γιὰ ν' ἀκούνε κενέα λέγο-καλὸ ἀπὸ τοὺς «ειδικοὺς», σὺν τὸν κ. Βάρβογλη.

Ἐρχόμαστε σ' ἓνα ἄλλο ζήτημα.

Ὁ κ. Βάρβογλης γράφει παρακάτω πὼς στὸ Ὁδεῖο μας μαθαίνουν τὰ κορίτσια μας θαυμαστὰ πιάνο καὶ λίγο παρακάτω ρωτᾷ «Μὰ εἶναι τάχα ἀρκετὸ ἓνα Ὁδεῖο νὰ ξεφουρνίζῃ μηχανικὰ λατέρνες;»

Θὰ δίναμε τὴν ἀπάντησιν ἂν μπορούσαμε νὰ ἐννοήσουμε τί θέλει νὰ πῇ ὁ κ. Βάρβογλης. Γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω—εἶμαι λιγάκι χοντροκέφαλος—πὼς ἀφοῦ μαθαίνουν θαυμαστὰ πιάνο, ξεφουρνίζονται μηχανικὰ λατέρνες.

Ἄς εἶναι, αὐτὸ εἶναι τὸ μικρότερο. Ἐχουμε δυστυχῶς γιὰ τὸν Ἕλληνα καλλιτέχνη καὶ ἄλλα μεγαλεῖτερα ράμματα γιὰ τὴ γούνα του.

Φουσκώνει τὰ ρυθύνια του ἀπὸ τὸ θυμὸ τοῦ ὁ κ. Βάρβογλης καὶ ρωτᾷ :

«Πὼς δὲ φροντίζει—ἐννοεῖ τὸ Ὁδεῖο—νὰ παρασκευάσῃ ἐξίσου καλλιτέχνες καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων καὶ μάλιστα στὰ χόρδιν, ξύλιν, καὶ χάλκιν ὄργανα πού εἶναι καὶ τὰ πιὸ ἀπαραίτητα γιὰ μιὰ ὀρχήστρα;»

Νὰ σ' τὸ πῶ ἐγὼ σὺν θέλῃς νὰ τὸ μαθῇς; Ἄκουσ' το. Γιατὶ ὅσοι πηγαίνουν στὸ Ὁδεῖο ζητᾶνε νὰ μάθουν πιάνο καὶ βιολὶ μονάχα. Δὲ θέλουν νὰ μάθουν ξύλιν, καὶ χάλκιν ὄργανα. Καὶ ἅμα δὲ θέλουν, ὁ κ. Νάζος δὲν μπορεῖ ἀλλὰ Ζορμπᾶ νὰ τοὺς

ρουνε καὶ ζοῦνε μιὰ ζωὴ πολυθρόνη καὶ πλούσια—νοιώθουνε συνάμα πὼς ὅλα αὐτὰ εἶναι ψέματα καὶ πὼς ὀνειρεύονται.

Ἔτσι πῆγαινε κ' ἡ Χρυσούλα πλανταγμένη μέσα σὲ ὄνειρο. Μπήκανε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ βαποράκια τοῦ Σηκουάνα. Τὸ Παρίσι περνοῦσε διέξ καὶ ζερβά τους, μὲ τὰ μεγάλα σπίτια καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πού φαντάζανε στὰ κάτω μέρη τῶν τοίχων—σὰ μαῦροι λεκέδες. Κάτι ἀνθρωπάκοι μὲ πελώρια καπέλα πού γυαλίζουν στὸν τοίχο καὶ σκεπάζουνε κεφαλῆκια γιομάτα σχέδια καὶ φιλοδοξίες.

Καὶ μπροστὰ στὰ μάτια τῆς Χρυσούλας καὶ τοῦ Ὁρίστη, μέσα στὸ βαποράκι, ἡ ζωὴ ἡ καθεμερινὴ καὶ πρόστυχη ἐρηνικὴ ζωὴ τὰ ἐλεεινὰ ξεφουσιδία της. Γρατῖα ζαρμμένα, χωρὶς δόντια, καθόντανε δίπλα στὴ Χρυσούλα καὶ ὅλο ματσούσανε καὶ τρώγανε μὲ τ' ἀποσκληραμένα γούλα τους. Ἐπειτα, δίπλα, ἓνας κύριος καλόντυμένος εἶχε χρυσοδουλωμένα τὰ μπροστινὰ του δόντια καὶ νόμιζε φαίνεται πὼς τοῦ πηγίνανε ὁμορφὰ καὶ γι' αὐτὰ ὅλο γελοῦσε, χαμογελοῦσε ἢ χαμοουριότανε. Ἐγγλέζες καμηλοποδάρεις καὶ σκινδοστηθάτες στεκόντανε στὴν πλώρη, ἀψηλὲς σὺν ξεραχνιάστρες καὶ ἀγαρμπεσὶ σὺν ξωφύλλες καὶ διαβάζανε στὸν Μπαλντεκερ πότε πρέπει νὰ κυτᾶζουν καὶ τί πρέπει νὰ αἰστανθῶν. Ἀπὸ τὸ γιοφύρι τῆς Ἰένας πῆρε τὸ βαποράκι δὺς φοιτήτριες Ρωσίδες, χοντρές, μὲ σάρκες ξαφρισμένες, μὲ πλακωτὲς γατίστι-κες μυτίτσες κ' εἶσι πού μπήκανε στὸ βαποράκι καὶ ἀρχίσανε νὰ περπατοῦνε καὶ νὰ ζητοῦνε θέσιν μοιάζανε ἔγκυες πάπιες. Τὰ μαλλιά του μοιάζανε λινάρι.

Ἡ Χρυσούλα καὶ ὁ Ὁρίστη κυτᾶζανε μὲ προσοχὴ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ προσηλώσουν τὸ νῦν

ἀρπάξῃ ἀπὸ τὸ αὐτὶ καὶ νὰ τοὺς πῇ :

— Βρε σεις, θὰ μάθετε κοντραμπάσο καὶ κλαπαδόρα.

Θέλεις νὰ μαθῇς κ' ἓνα ἄλλο ἀκόμη; Μάθε το καὶ αὐτό. Ἄν δὲν εἴτανε τὸ Ὁρφανοτροφεῖο Χατζηκώστα καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ στρατοῦ δὲ θὰ ὑπῆρχε ΚΑΝΕΝΑΣ στὴν Ἑλλάδα πού νὰ παίξῃ χάλκιν ἢ ξύλιν ὄργανο. Θὰ μοῦ πῇ; γιατί στὸ Ὁρφανοτροφεῖο μαθαίνουν; Γιατὶ τοὺς βάζουν νὰ παίξουν ὅ,τι ὄργανο θέλει ὁ δάσκαλός τους.

Γιατὶ σὺ—ἐμαθα πὼς σπουδάζεις μουσικὴ—δὲ μαθαίνεις κλαπαδόρα; Γιατὶ ὅλη ἐκείνη ἡ χορεία πού καθοῦνται καὶ λένε πὼς τὸ Ὁδεῖο δὲν ἔχει ὀρχήστρα, δὲν πάνε νὰ μάθουν κόρνο ὁ ἓνας, φγκότο ὁ ἄλλος, ὀξυδόα ὁ ἄλλος, κλαρινέττο ὁ ἄλλος, γκράν κάσσα ὁ ἄλλος, μπάσσο ὁ ἄλλος, γιὰ ν' ἀποτελέσουν μιὰ μεγάλη ὀρχήστρα στὴν Ἀθήνα πού νάβει ἡ πρώτη σ' ὅλο τὸν κόσμον;

Θυμᾶσαι—λές—πὼς στὸ Ὁδεῖο ἐπικίξαν τὴν 3η συμφωνία τοῦ Μπαχ στὴν Ἑρῳική μὲ δὺς μονάχα κόρνα!! Στὰ δὺς σου αὐτὰ θαυμαστικὰ βάζω ἐγὼ ἄλλα δὺς, γιὰτὶ βρεθήκανε τὰ δὺς αὐτὰ κόρνα στὴν Ἀθήνα.

Ἄς μαθῇς καὶ σὺ κόρνο νὰ γίνουμε τρία.

Ἀφίνω πιά κείνο πού σούκανε οἰκτρὴ ἐντίπωση. Πὼς ὅταν παίξανε τὴ «danse macabre» τοῦ Saint-Saëns, ἓνας μαθητὴς ἄφησε τὸ φλάουτό του κ' ἔκανε μὲ τὸ στόμα του τὸν κόκορα! γιὰ μεγάλη τέρψη τοῦ ἀκροατηρίου.

Τὸ ἀκροατήριον ἄς ἀνέβαινε ἀπάνω στὸ πάγκο νὰ κἀν τὸν κόκορα μὲ τὸ κατάλληλο ὄργανο. Τὴ στιγμὴ ὅμως πού κανένας ἀπ' αὐτοὺς δὲν τὸ κάνει αὐτό, κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ αἰστανθῇ τέρψη γι' αὐτὸ πού ἐγίνε. Γιατὶ ἄλλοιως δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ. Ἐχτός ἂν ἔβλεπε ἓνα ἀληθινὸ κόκορα καὶ τὸν πατάγανε στὸ πόδι γιὰ νὰ φωνάξῃ τὴ στιγμὴ πού οἱ πεθαμένοι ἔπρεπε νὰ πάθουν τὸ χορὸ τους καὶ νὰ χωθοῦνε πάλι στὰ μαῦρα μνήματα τους.

Τους στοὺς περιέργους τύπους πού καθόντανε κοντὰ τους καὶ νὰ ξεχάσουν τὸν πόνο τὸν ἐδικό του. Τί πλούσια σὲ ἀσκήμιες ἡ ζωὴ τριγύρω τους! Ἐνας κύριος λιγὸς κοκκαλιάρης, ἄγριος, μὲ τακούρια τσικισμένα, μὲ μιὰν ἀσπρὴ χοντρήν ὀμπρέλα, πού τὸ πόδι της εἶχε φαγωθεῖ καὶ ἄγγιζε πιά τὸ πανί της μὲ τὴ γῆς—κρατοῦσε ἐφημερίδα καὶ διάβαζε ἀλύγιστος καὶ κατσοφιασμένος.

Ἐάφνου ὅλοι οἱ ἐπιβάτες στραφήκανε : ἀπὸ τὸ Ὁρίστη παραλάβανε μιὰν ὑπέρογη κυρία, κατακόκκινη, λαχανιασμένη, ὀλόγρη ἀπὸ τὸν ἴδρω, μὲ πελώρια στήθια (πὼς τὰ σήκωνε! πὼς τὰ σήκωνε!) καὶ δταν ἀναστένανε οἱ σάρκες της κουνιόντανε σὰ λασποκύματα πηχτά. Κρατοῦσε μὲ τὸ δεξὶ της χέρι μιὰ βεντάλια μικρούλικη καὶ μὲ τὸ ἀριστερό της ἓνα κορδόνι καὶ στὴν ἄκρη τοῦ κορδονιοῦ χοροπηθοῦσε ἓνα μικροσκοπικὸ μαῦρο σκυλάκι, μ' ἐξυπνότητα μάτια καὶ μ' ἓνα φινίγιο κόκκινο στὸ κεφάλι. Ὡς μπῆκε, μύρισε ὅλους τοὺς ἐπιβάτες, γαύγισε στὸν καθηγητὴ, ἔσειτε τὴν οὐρά του στὸ λιμνοκοντόρ μὲ τὰ χρυσοδουλωμένα δόντια (αὐτὸς τότε γέλασε καὶ φάνηκε ὅλη του ἡ δοντοστοχία), ἔβλεπε ἓνα βλέμμα περιφρονητικὸ στὸ Σηκουάνα καὶ ἀνέθηκε καὶ χώθηκε κάτω ἀπὸ τὰ καλοήσικωτα στήθια τῆς κυρίας του καὶ ἀποκοιμήθηκε.

Τέτοια ἡ ζωὴ ἀκαθάρτη μέσα στοὺς ἀνθρώπους. Μὰ ἀναγούλα ἐπίασε τὸν Ὁρίστη καὶ πετάχτηκε ἀπάνω κ' ἔγυρε στὰ σίδερα τοῦ βαποριοῦ καὶ κύταζε πέρα τὴν ἀκροποταμίαν. Ὁ ἥλιος ὅλος, ὁ ἀπομεσημεριατικὸς χυμένος στὴ γῆς ξεχειλίζει καὶ ξαφρίζει ἀπάνω ἀπὸ τίς δοντροκορφές, ἀπὸ τίς στέγες τῶν σπιτιῶν, ἀπὸ τίς λευκὲς πέτρες τίς πολυπυρωμένες.

— Χρυσούλα, ἔλα νὰ δεῖς... ἔλα...

(Ἀκολουθεῖ)

Οἱ περισσότεροὶ κάνουν μιὰ βόλτα σὲ μιὰ Εὐρωπαϊκὴ πόλη καὶ γυρίζουν λέγοντας πὼς τάχατες στὴν Ἀθήνα δὲ γίνεται τίποτε. Στὴ Βιέννη ὑπάρχει ὀρχήστρα, στὸ Μόναχο συνθέτες, στὴ Γαλλία γίνεται κείνο, στὴν Ἰταλία δὲ γίνεται κείνο.

Μὰ καθίσανε ὅμως καμμιὰ φορὰ οἱ εὐλογημένοι νὰ σκεφτοῦνε τί εἶναι ἡ Ἀθήνα καὶ οἱ ἄλλες πόλεις πού ἀραδιάζουν κάθε τόσο;

Ἐμάθαν ποτὲς πὼς ἐδῶ καὶ ἐφτὰ χρόνια ἀκόμη τοὺς μουσικοὺς τοὺς λέγανε μουζικάντες;

Ἔβρουν ἓνα ἄλλο ἀκόμη πράγμα πὼς ἐδῶ καὶ 15 χρόνια οἱ μουσικοὶ ἀποτελοῦσαν δική τους τάξη περιφρονημένη, ἀπαράλλακτη, σὺν τοὺς jongleurs πού ἀποτελοῦσαν τίς ἀμουσικὲς συντεχνίες στὸ μεσαιῶνα στὴ Γαλλία καὶ Γερμανία;

Ἔβρουν ἀκόμη καὶ ἓνα ἄλλο, πὼς σήμερ ὁ κόσμος, πού λέει πὼς εἶναι «ὁ καλὸς», καὶ ἔτσι δουλοφρενέστατα τὸ λέμε καὶ μεις, δὲν τρέφει καμμιὰ ὑπόληψιν σ' ὅσους παίζουν κλαπαδόρες καὶ κοντραμπάσσο;

Ἄ θυμᾶται ὁ κ. Βάρβογλης, θυμοῦμαι κ' ἐγὼ πὼς ὅταν εἴτανε καθηγητὴς στὸ κλαρινέττο ὁ κ. Ριβρόζ στὸ Ὁδεῖο, κ' ἔδωκε μιὰ συναυλία πού ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀκομπανιάρῃ ἡ Δις Βλάχου, ὅλες οἱ φιλενάδες της, τὴ στιγμὴ πού θ' ἀνέβαινε ἀπάνω στὸ πάγκο ἀρχίσανε νὰ τὴν πειράζουν, γιὰτὶ θὰ συνώδεε ἓναν πού θᾶπαιζε κλαρινέττο. Εἴμουν ἀδίπλα καὶ τὸ εἶδα μὲ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια.

Τὴ μεγαλύτερη κατὰπληξιν, λέει ὁ «Παρισινὸς Βουλευταρδιδέρος», τοῦ ἔκανε τὸ ἀξιοθρήνητο ἀνακείμενον ὅλων τῶν ὀνομάτων πού ἔκαναν στὸ πρῶτο μου ἀρθρο. Δὲν εἶμαι δισκαλὸς γιὰ νὰ ξεγᾶω στὸν καθένα κείνα πού μιλᾶνε μοναχὰ τους. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ κ. Βάρβογλης εἶναι παιδί ἀκόμη—αὐτὸ φανερώνουν τὰ γραμμένα του—τοῦ κάνω τὴν ἐξήγησιν.

Ἀνακατεῖω λοιπὸν, παιδί μου, τὰ ὀνόματα αὐτὰ, γιὰτὶ ὑποστήριξα πὼς τὸ «περιβάλλον» δημιουργεῖ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μεγάλους εἴτε πολιτικοὶ εἶναι αὐτοί, εἴτε ποιητὲς, εἴτε μουσικοί, εἴτε ζωγράφοι. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ἔχουν σχέση αὐτοὶ ἀναμεταξύ τους. Ὅτι εἶναι μεγάλοι.

Ὅσο γιὰ τὸ ἄλλο «πὼς ἔχω γεροντολατρεία» αὐτὸ εἶναι ζήτημα πού τὸ κανονίζει ἡ ἀντίληψιν τοῦ καθενός. Γιὰ μένα ἄνθρωποι πού φέρουν κατὰχρησιν στὸ μέτωπο τὴ σερκίττα τῆς μεγαλοφυΐας δὲν εἶναι νέοι. Σὺ τοὺς θέλεις νέους; Δικαίωμα σου.

Ὁ κ. Βάρβογλης γράφοντας παρακάτω γιὰ τὰ δημοτικὰ μοτίβ, λέει πὼς κἄποιος στὸ 351 φύλλο τοῦ «Νουμά» μίλησε μὲ ποῖον τρόπο μποροῦνε νὰ χρησιμεύουν στὸν Ἕλληνα μουσικὸ. Δυστυχῶς δὲν ἔτυχε νὰ διαβάσω τὴ μελέτη αὐτὴ καὶ δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ ἐγὼ τὴ γνώμη μου, ὅσο μικρὴ καὶ ἂν εἶναι.

Κεῖνο πού μ' ἔκαμε νὰ χαρῶ ἀπὸ ὅλο τὸ ἀρθρο τοῦ κ. Βάρβογλη εἶναι ἡ ἀναγγελία του πὼς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φράζ ὑπάρχουν σήμερ οἱ νέοι Σολωμοί, καὶ οἱ νέοι Γλύκιδες, καὶ οἱ νέοι γλύπτες καὶ οἱ νέοι μουσικοὶ σ' ὅλα τὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ δὲ θ' ἀρχίσουν ἴσως νὰ κατέβουν μιὰ μέρα καὶ νὰ δεῖξουν τὸ μέγεθός του. Καλῶς νὰρθουν. Μὰ φοβῶμαι πὼς θὰ τοὺς περιμένουμε πολὺ ἀκόμα.

Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

Στερνόγραφο—Τὴ στιγμὴ πού τελείωνε τὸ ἀρ-